Üksiknumber 6 senti.

JÄRWA TEATAJA

Järwamaa häälekandja.

Toimetus ja talitus: Paides, Pikk 2, telef. 101, pk. 20. Talitus avatud igal äripäeval kella 9-st kuni kella 2-ni p. l. Abitalitus Tapal, Esplanaadi 2, telef. 78, pk. 33.

Ilmub kolm korda nädalas: igal esmaspäeval, keskнädalal ja reedel.
Kaasandeks alandat. hinnaga põllumajanduslik ajakiri „Eesti Talu".
Väljaandja: Usaldusühing „Järva Kirjastus".
Tegev- ja vastutav toimetaja Johannes Kaup.

„Järva Teataja" tellimishinnad:

1 kuu	Kr. 0.65	„Tõusv. Noor."	„Eesti Talunga"
3 kuud	„ 1.90	Kr. 2.20	Kr. 2.10
6 kuud	„ 3.70	„ 4.30	„ 4.10
12 kuud	„ 7.—	„ 8.20	„ 7.75

Tellimisi võetakse vastu alates iga kuu 1. või 15. kuupäevast.

Kuulutushinnad:
Esimesel leheküljel 10 s. ja tekstis 12 s. veerumm.
Viimasel küljel 5 senti millimeeter kuulutusveerul.
Kuulutusi ja käsikirju võetakse vastu kella 3-ni igal lehe ilmumise eelpäeval.
Aadressi muutmine 25 senti.

Nr. 116. Paides, reedel 7. oktoobril, 1938. aastal. 13. aastakäik.

Tshehhoslowakkia piirid kujunemisel.

300.000 põlist tshehhi Saksa ülemvõimu alla.

ETA. Berliin, 7. oktoobril. (Reuter.) Rahwuswahelise komisjoni koosolekul Berliinis Tshehhoslowakkia saadik Mastny seletas, et Tshehhoslowakkia walitsus tunnustab jõugava kahetsusega riikide otsust 5. oktoobril Sudeedimaa wiienda tsooni kindlaksmääramise kohta. Tshehhoslowakkia walitsus wõtab wastu nende maaalade piirid, mis okupeeritakse Saksa wägede poolt 7. ja 10. oktoobri wahel, ja kohustub teostuma tarwilikke abinõusid selle otsuse täitmiseks.

ETA. Genf, 7. oktoobril. (Reuter.) Siinne Tshehhoslowakkia pressibüroo awaldas teadaande, milles üteldakse: Rahwuswahelise komisjoni otsus Saksamaale loowutatawa wiienda tsooni kindlaksmääramise kohta wastab Godesbergi memorandumi nõuetele. See otsus põhineb strateegilistel kaalutlustel. Sedamööda Saksamaa wõtab üle kõik tähtsamad ühenduswahendid Böömimaa ja Määrimaa wahel, ohustades seega Tshehhoslowakkia majanduslikku tulewikku. Kuna aga mingit teist lahendust ei olnud esitatud, siis Tshehhoslowakkia walitsus oli sunnitud selle otsuse wastu wõtma.

ETA. Berliin, 7. oktoobril. (Havas.) Pärast wiienda okupatsiooni tsooni kindlaksmääramist rahwuswahelise komisjoni poolt waliiseb informeeritud Saksa ringkonnis arwamine, et Tshehhoslowakkiasse jääb nüüdsest peale weel umbes 300.000 sakslast. Teisest küljest arwatakse, et umbes 300.000 põlist tshehhi jääb pärast 10. oktoobrit Saksa ülemwõimu alla, arwatawasti need arwukad Tshehhi ametnikud, kes asuwad neis piirkondades, kui ka need tshehhid, keda sakslased nimetawad sisserändajaiks. Need tshehhid on Sudeedimaale sisse rännanud Praha walitsuse tshehhiseerimise poliitika tõttu. Sakslaste arwestuse järele on selliseid sisserändajaid Sudeedimaal mitusada tuhat. Nende sisserändajate ja Sudeedimaale jäänud Tshehhi ametnike saatus tuleb otsustamisele hilsem läbirääkimistel mõlema waltsuse wahel.

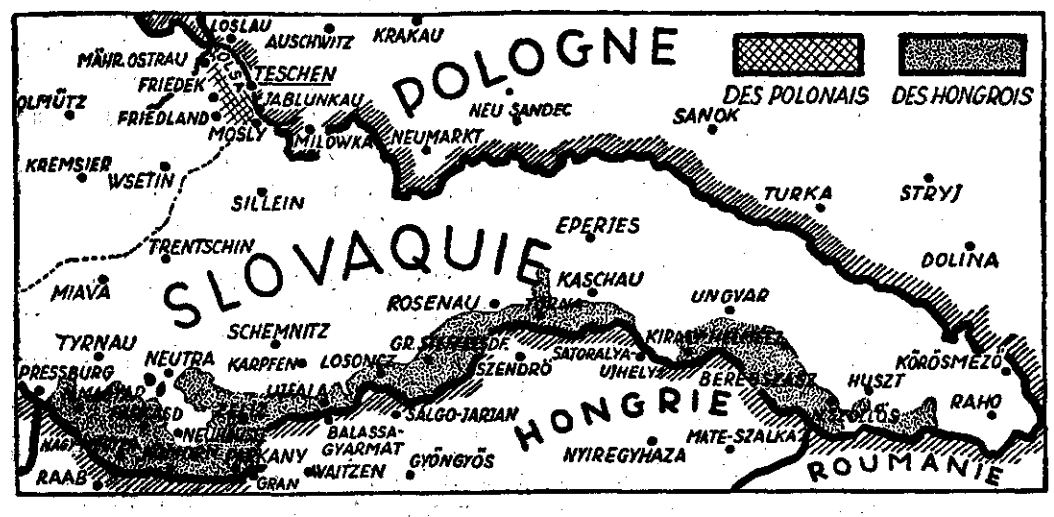

Ungarlaste asukohad Tshehhoslovakkias.

Kaardil on punkteeritud need maa-alad Slowakkia lõunapoolsel rajal, kus asuwad ungarlased. Kui Budapesti nõudmised leiawad täitmist, siis lähewad need maa-alad Ungari kätte. Põhjapoolsel rajal on ruutjoontega märgitud Teshini maa, mis läheb Poola riigi alla.

Hitler oma väejuhtide keskel.

Oma sõidul Egerimaal peatus Hitler sõjawäelaagris, et seal lõunatada. Pildil paremalt wasakule: wägede ülemjuhataja kindral von Keitel, Konrad Henlein, kindral v. Reichenau ja mustkaardi juht Himmler.

Pühapäeva pühitsemine ausse.

Lääne praostkonna kongressi otsuseid Haapsalust.

Keskнädalal toimus Haapsalus Lääne ev.-lut. praostkonna kongress, millest wõtsid osa kõik õpetajad, kõstrid, organistid ning koguduste täiskogu ja nõukogu saadikud. Kongressi üldteemaks oli pühapäeva küsimus.

Kongressi töö algas jumalateenistusega Haapsalu lossikirikus, kust siirduti linnakirikusse rongkäigus. Wiimases toimusidki kongressi istungid. Referееrisid pühapäewa üle abipraost J. Lääne, praost A. Köögardal, õp. H. Unt, õp. J. Truu ja õp. H. Rebane. Referaatidele järgnenud elawatel läbirääkimistel awaldati arwamust, et moodsal ja kiiretempolisel ajal ähwardab Jumalalt antud õnnistus — pühapäew — kaduma minna. Ka loow töö kannatab seetõttu, kuna inimesel ei ole wajalikku puhkust.

Wälisele pühapäewapuhkusele, mida peab tagama riik, tuleb kirikul anda omalt poolt wäärikas sisu. Wõeti wastu resolutsioon, milles kongress hindab kõrgelt pühapäewa, mitte ainult usuliselt, waid ka rahwa elujõu ja terwise seisukohalt. Pühapäewa tähtsust peatwad tõstma kristlik kirik, kodu ja kool. Hinnatakse waltsuse samme pühapäewarahu kindlustamises ja loodetakse, et alkoholi takistaw mõju pühapäewa pühitsemisele saaks lõpetatud. Kiriklikud ametitalitused tuleks jälle tõsta au sisse.

Kongressi lõpul saadeti terwitustelegrammid piiskopile ja Peaministrile.

Taktikalised õppused Rapla raioonis.

Homme, laupäewal, algawad Rapla rajoonis 3. diwiisi taktikalised õppused, millesse wõtawad osa Tallinna garnisoni ja teised 3. diwiisi wäeosad ning ka kaitseliidu üksused. Õppused lõppewad pühapäewal.

Laupäewa õhtul kell 8.20 min. annab Raadio Ringhääling edasi õppustelt reportaazhi.

Pr. L. Eenpalu kõneleb Kose rahvuspäeval.

Pühapäewal, 9. okt. korraldatakse Kosel kihelkondlik rahwuspäew-lõikuspüha. Päewal kõnelewad Kodumajanduskoja esinaine pr. L. Eenpalu ja propaganda talituse poliitilise osakonna sekretär H. Pello.

Waimuliku talituse peab Kose õpetaja R. Jõgis. Ettekannetega esinewad Isamaaliidu Tallinna osak. rahwatantsu rühm ja näitetrupp näitekunstnik E. Türki juhatusel.

Kawas deklamatsioone ja kohaliku laulukoori ettekandeid.

Haridusminister Harju- ja Virumaal.

Haridusminister kol. A. Jaakson koos koolide peainspektori M. Rauaga sõitsid täna Ida-Harjumaale ja Wirumaale, kus nad tutwuwad mõnede koolimajade ehitamisküsimustega ja rewideeriwad ka koole.

Jõgeval sai väike laps õnnetut surma.

Tartu, 7. oktoobril.

Neljapäwal sai õnnetut surma Jõgewa mõisas Helwi Pärtelpoeg, 5 a. wana. Laps oli roninud seina najale püsti asetatud kartuliweo-kasti peale, wiimane kukkus maha ja wäike Helwi jäi selle alla. Lapse wigastused olid nii rasked, et ta warsti suri.

Härjad märatsesid härjavõitluse eel.

Kolm inimest sai surma ja 15 haawata.

ETA. Lissabon, 7. okt. (Havas.) Villa Franco de Xira's Lissaboni lähedal enne üht härjawõitlust härjad, kes olid lastud walla, hakkasid märatsema ja purustama. Wihaste härgade ohwriks langes ka mitu inimest. Paljudes wäikestes Hispaania linnades walitsewa kombe järele lastakse ka siin härjad enne wõitlust minna wabalt linna tänawaid mööda wõitlusareenile, kusjuures uudishimulised tänawail ärritawad neid hüüetega. Eile härjad äkki ehmusid ja tormasid paanikasse sattunud rahwa hulka. Wihased härjad purustasid kaupluste waateaknaid, pusklesid autosid ja tungisid kallale ka inimestele. Tänawaile jäi maha kolm laipa ja 10 haawatut. Kulus kaks tundi, enne kui wihastest härgadest wõitu saadi.

Otrade ost sõjaväele lõpetati.

Sõjawägede warustuswalitsus lõpetas otrade ostmise sõjawäele üleriigiliselt täna, reedel, kuna wajalik norm kokku on ostetud. Laupäewal otri enam wastu ei wõeta. Küll jatkub aga kaerte ja herneste ost.

Kodukaunistamistöö tulemusi Petserimaal.

Kodukaunistamise Petseri maakomitee on koostanud aruande kodukaunistamise tööst Petserimaal käesolewa aasta jaanuarist kuni augustini. Selles märgitakse, et kodukaunistamise töö propaganda ja tegelik teostamine Petserimaal peab arwestama kaht takistust, nimelt elanike nõrka majanduslikku kandejõudu ja mentaliteeti. Sellest hoolimata kodukaunistamise komitee on wõtnud oma ülesandeid suure innu ja püsiwusega. Silmapaistwalt energilist ja tulemusrikast tööd on osutanud Irboska, Senno ja Järwesuu wallakomiteed.

Kodukorrastamise alal on Petserimaal peetud üldse 43 loengut. Istutamistööd on wiidud läbi talgute näol. Istutamistöid takistab aga asjolu, et Petserimaa wäikemaapidaja ei usalda oma põllulapi serwale istutada puid, mis hakkaksid warjutama nagunii wäikest põldu. Irboska wallakomitee poolt korraldatud talgutel palistati Lõuna-Eesti kiilustiktee ääred umbes 3 km ulatuses ilupuudega.

Raharöövimine Kadrina surnuaia juures.

Politseile awaldas Undla wallas Sirgu külas elutsew Juhan Esimets, et kolmapäewa hilisõhtul on tema palitu taskust rööwitud 100 krooni ümber raha ning rööwijaks olnud sama walla Lante küla elanik Erich Kirsi. Mõlemad mehed wiibisid kolmapäewal Kadrinas, kuhu Esimets wiinud kartuleid ning Kirsi wilja. Alewikus wõetud koos wiina ning hakatud siis kõju sõitma. Kadrina surnuaia lähedal maanteel tulnud Kirsi Esimetsa wankri juurde ning löönud Esimetsale rusikaga rindu, mille järele tema jäänud wastupanuwõimetuna wankrisse lamama. Selle järele Kirsi haaranud palitu põnetaskust Esimetsa rahataskU ning põgenenud.

Politseilisel ülekuulamisel Kirsi ennast siiski süüdi ei tunnistanud, waid seletas, et tema pole wõõrast raha wõtnud. Juurdlust jatkab kriminaalpolitsei.

Kartulikasvatajate päev Jõgeval.

Jõgewa sordikaswanduse 3. osakond korraldab kolmapäewal, 12. sk., algusega kell 10 hommikul Jõgewa sordikaswanduses kartulikaswatajate päewa kõnede ja demonstratsioonidega. Sordikaswanduse kartuli, juur- ja kaunwilja osakonna juhataja J. Aamisepp kõneleb teemal — „Kartulisaagi tõstmise wõimalustest". Kõnele järgneb näitepõllul suuresaagilise kartuli üleswõtmine. Näitepõllule on antud tugew wäetus ja maha pandud suured seemnemugulad. Selle juures loodetakse ületada Eesti üleriiklikku keskmist kartulisaaki mitmekordselt. Weel on kawas paremate kartulisortide maitsehindamine, kus igal päewast ojawõtjal on wõimalus tegelikult hindamist kaasa teha.

Lõikus ja rahwa tulewik.

Mõtteid pühapäevase lõikuspüha puhul.

Pühapäewal helisewad üle riigi kirikukellad ja kutsuwad usklikke lõikuspüha jumalateenistusele. Waimulikud, pöördudes kantsliteest koguduse poole, waliwad oma jutluse aineks põllutöö rõõmud ja mured. Ühtlasi pöördutakse Kõigekõrgema poole ja palutakse, et ka tulewikus ei lõpeks külw ega lõikus, et põllul oleks figiwust ning põlluharijal rõõmu tööst.

Maailmas on tuhandete aastate jooksul palju kutseid kujundatud, kuid üks tegewusala on, mis iga inimest kuidagi eriliselt puudutab. See on põllutöö. Wõib olla on see alateadwuslik tunne, et siin on just see koht, kus toimub salapärane müsteerium — looduse elumahlade edasiandmine inimsoole. Inimesed wõiksid olla kirjanikud, kunstnikud, teadusmehed, suured riigimehed wõi wägewad sõjamehed — üksköik kes, kuid kõik nad peawad seisma sügawas pieteedis ja harduses selle salapärase toimingu ees, millega maamuld alaliselt toidab kõike seda, mis kaswab ja liigub. See on igawene noorendamise ja elu alalhoidmise protsess, mida näeme kõik, kuid mille juhtiwat jõudu weel keegi näinud ega ära seletada suutnud pole.

Meie Eesti rahwale on lõikuse mälestamine ja pühitsemine aga eriline püha. Meie oleme neid rahwaid, kelle olemasolu sellest peamiselt ära ripub, nii maal kui ka linnas. Eesti põllutöö nõrkus ja tugewus on meie rahwa nõrkus ja tugewus.

Siin tulemegi ühe olulise probleemi juure wälja, ja nimelt selle probleemi juure, et põllumajanduses on peidetud Eesti saatus wõib-olla rohkem kui ühegi teise ala juures. Ajaloolased uuriwad üksikasjaliselt küsimust, millist tähtsust on ühe wõi teise riigi saatusele awaldanud relwastus. On juhtumeid, kus riigid wariseWad kokku selle pärast, et nad relwastuses teistest maha jääwad. Moodsama relwastusega riigid löötwad iganenud relwastusega riike kerge waewaga ja pühiwad nad kerge waewaga maakaardilt.

See kõik on täiesti õige, kuid see pole siiski mitte kõik. Wiimasel ajal on riikide tugewuse analüüsimisel hakatud rohkem tähelepanu pühendama küsimuse majanduslikule küljele, sellele küljele, millel põhjeneb relwastus kui ka terwe rida muid asju, mis riiki tugewaks teeb.

On uurijaid, kes näitawad, kuidas näiteks rõõbiti põllumajanduse tagasiminekuga, põllusaakide kahanemisega, põlluharija rahwa elu laokilejäämisega hakkab ka warisema riigi sisemine ja wäline tugewus.

Sellepärast kui on täna päew, millal mõeldakse lõikuse peale, siis mõelgem tema peale ka sellelt seisukohalt. Mis meid eriti mõtlema paneb, on see, et Põhja-Euroopas, umbes meiega sarnastes oludes, on rahwaid olemas, kelle põlluhektaar annab märksa rohkem saaki kui keskelt läbi Eesti hektaar.

Ärgu wõetagu seda mingi etteheitena wõi halisemisena, ei ka alandusena teiste ees, waid just nii, nagu ta on lihtsa tõsiasjana, ja nii, nagu on meie rahwa wiis asju käsitada — asjalikult.

Põllusaak on puhtpõllumajanduslik nähe, kuid minu ülesanne seda puudutades on tähelepanu juhtida selle nähte riiklikule küljele. Kujutame ette, et elab kõrwuti kaks riiki, kusjuures ühe riigi põlluhektaar annab parema harimise tõttu täpselt kaks korda paremat saaki kui naaberriigi oma. Sel asjaolul on pikapeale saatuslik mõju kummagi riigi arengule. Halwemate saakidega riik peab oma käigus teisest maha jääma, tema elutuiksoon lööb nõrgemini ja sel on moodsas rahwuswahelises elus wäga halwad järeldused. See on just samuti, nagu oleksid ühe riigi sõjawäel lahingus suurtükid, mis lasewad teise omadest kaks korda kaugemale.

Need on, lugupeetud lugejad, mõtted, mis tulewad lõikuspüha puhul meele. Sellega ei ole kuidagiwiisi tahetud wähendada nende lugematute põlluharijate tööd ja waewa, kes soost ja padrikust on wõrratult rasketes oludes praegustele põlwedele ilusad põllud walmistanud, mille õlul nüüdsed inimesed on wõinud ehitada ilusa noore ja kuulsa Eesti Wabariigi. Nemad on oma töö teinud ja nende mälestus on meile püha.

Millest aga juttu, see on meie praeguse sugupõlwe käesolewast ülesandest. Nagu ses suhtes ülaltoodust järeldada wõib, ei ole edasitungi romantika Eesti põldudelt weel hoopiski kadunud. On küllalt ees ilusaid wõiduwõimalusi, millede poole tasub tungida ja mille poole tungima peab.

Sellepärast usume kindlasti piibli sõnu, et ei pea lõppema suwi ega talw, ei külw ega lõikus. Lisame sellele ainult juure, et ei pea ka lõppema wõitlus parema lõikuse, rikkalikumate hektaarisaakide eest.

Sellega tõstame oma rahwa elujõudu ja wõistluswõimet teiste rahwaste peres.

A. O.

Turgude ülewaade.

Loomade ja liha hinnad

Põllutöökoja alatisel elusloomade- ja lihaturul

reedel, 7. oktoobril.

Põllutöökoja alatisel elustapaloomade- ja lihaturul weiste pakkumine alla keskmist. Nõudmine keskmine. Tendents weidi kindlam. Tapetud weised maksid järgmisi hindu:

Pullid: rammusad (eluskaal üle 500 kg) 58—61 sendi piires ning keskmised ja wäiksemad 56—58 sendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu järgi maksid pullid 26—31 sendi piires kilo.

Lehmad nuumatud 64—68 senti, rammusad 60—64 senti, keskmised 54—58 sendi ja lahjad 45—50 sendi piires tapakaalu kilo. Eluskaalu järele maksid keskmises rammususes lehmad 24 sendi piires kilo.

Wasikate pakkumine wäike. Nõudmine hea. Tendents püsiw. Tapetud wasikad ühes nahaga maksid 55—78 sendi piires kilo. Eluskaalu järgi 32—53 sendi piires kilo.

Lammaste pakkumine keskmine. Nõudmine on paranenud, mille tõttu ka hinnad on keskmised. Nii maksid tapetud lambad ilma nahata 50—60 sendi piires kilo. Elusakalu järgi.

Sigade pakkumine keskmine. Nõudmine keskmine. Tapetud sead ühes pea-jalgadega 76—83 sendi piires kilo.

Nahkade hinnad.

Weisenahad toorelt: 1. sort 70 senti ja 2. sort 63 senti kilo. Teise sordi hulka kuuluwad nahad, millel üle 4 tõuguaugu.

Wasikanahad 3,15 kr. tükk, kaalus üle 3,5 kilo, ühe kilo hind 1 kr.

Lambanahad 1,75—3 kr. tükk, olenedes willa pikkusest ja naha suurusest.

Tallinna turg.

Reedene Tallinna turg.

Turg on wäga elaw ja rahwarikas, maainimesi rohkesti. Müügil on neil rikkalikult soolatud seeni, aiawilja, aga ka terawiljasaadusi — jahu, tangu, krupe.

Tapetud lindusid rohkesti. Ka kalaturg on elawam, rohkesti kammeljaid, turski. Kilu on aga endiselt wähe, ilmad on ikka weel soojad ja kilu ei tule rannawetesse.

Õunaturg endine, marjadest on müügil weel pohli ja jõhwikaid.

Lihahinnad wäikemüügil: Sealiha 90—120 senti, seapead-jalad 50—65 s., soolatud sealiha 90—110 s., sulatatud searasw 135—150 s., suitsusink 175—200 s., keedetud sink 220—250 senti kilo, weiseliha 50—100 s., wasikaliha 60—120 senti, lambaliha 45—80 senti kilo.

Jänesed 80—170 senti tükk.

Tapetud linnud: Haned 150—170 senti kilo, kodupardid 200—250 senti tükk, kanad 80—180 s., kanapojad 50—100 s., metspardid 80—100 s., tedred 150—250 s., põldpüüd 60—70 s., laanepüüd 100—120 senti tükk.

Kanamunad 8—11 senti paar.

Piimasaadused: Piitiwõi 150—165 s., meiereiwõi 175—185 s., kohupiim 30—35 senti, hapukoor 100—110 s., juustud sordi järele 75—170 senti kilo.

Mesi 165—180 senti kilo.

Juur- ja aiawili: Kartulid 50—55 senti mõõt, 20 ltr., 5—6 senti kilo, peakapsas 8—10 s., hapukapsas 25 s., kaalikad 10—12 s., peedid 15—18 s., keedetud peedid 25 s., porgandid 8—12 s., kõrwits 15 s., sibulad 27—30 s., türgiwad 50—60 s., salat 30—45 s., spinat 30—40 s., rabarber 12—15 s., tomatid 25—35 s., melonid 80—100 s., arbuusid 80—100 senti kilo, kurgid 25—35 senti kümme, 3—10 senti tükk, hapukurgid 2—5 senti tükk, lillkapsas 5—25 senti pea, redised 5—10 senti kimp, maisipea 15 senti tükk, türgipipar 5 senti kaun.

Wärsked kalad: Räimed 18—20 s., kilud 40—45 s., tursad 15—17 s., kammeljad 25—35 s., ahwenad 30—50 s., haugid 45—55 s., latikad 35—45 s., kogred 40—45 s., wimmad 35—40 s., särjed 25—28 s., kohad 100—130 s., siiad 80—130 s., forellid 130—200 s., angerjad 140—180 s., lõhed 170—280 senti kilo.

Soolatud kalad. Soolatud siig 100—120 s., kilud 80 senti, räimed 25 senti, heeringad 40—100 senti kilo.

Suitsetatud kalad: Räimed 5—10 s., kilud 6—10 senti kümme, silmud 20—25 senti paar, ahwenad 80—100 s., haugid 100—110 s., latikad 100 s., wimmad 100—110 s., leštad 100—110 s., siiad 180—250 s., angerjad 200—350 kr., lõhed 7—10 krooni kilo.

Puuwili ja marjad: Õunad 20—100 s., pirnid 50—150 s., ploomid 50—100 s., kreegid 30—35 s., pohlad 28—35 s., jõhwikad 18—20 s., kodumaised wiinamarjad 250—350 senti kilo, sidrunid 7—10 senti tükk.

Seened: Wärsked purawikud 50—100 s., mitmesugused soolatud seened 25—60 s., soolatud riisikad 90—100 senti kilo.

Eksportlambaliha noteeriti 75—80 senti kilo.

Rootsi eksporditawa lambaliha noteerimise komisjoni koosolekul määrati kolmapäewal lambaliha hinnaks sordi ja heduse järele 75—80 senti kilo. Eluskaalu hinnaks saatejaamades määrati 27—30 senti kilo. Nädala jooksul lubati eksportida lambaliha 5000 kilo.

Ülemistel hukkus eralennuk

„Lendav Mulk" purunes vastu „Dvigateli" tehase aeda. – Lendur Tuulre pääses raskete vigastustega.

Ülemiste lennuwäljal Tallinnas juhtus neljapäewa pärastlõunal õnnetus lennuõpilase Feliks Tuulrega. Harjutuslennul kukkus ta alla Eesti Aeroklubi lennukil „ESLTM", kusjuures masin purunes täielikult. Tuulre toimetati pärast õnnetust Punase Risti autol linna Keskhaiglasse, kus selgus, et temal on ajupõrutus, haawad kõhul ja jalal.

Lennuõnnetuse läbi teinud Tuulre elu päästis endise „Dwigateli" wabriku plank, mille wastu põrkas õhupõörisesse sattunud lennuk. Wastu maad põrgates oleks lenduri elu kahtlemata olnud kadunud.

Hukkunud lennuk kuulus Eesti Aeroklubile ja seda hinnatakse 10.000 kroonile. Purunenud lennuk oli omal ajal Wiljandis ja seda tunti „Lendawa Mulgi" nime all.

Õnnetus lenduõpilase Tuulrega juhtus tuulepöörisesse sattumise tagajärjel. Tuulrel oli see wiimane lend enne lenduriekſami andmist.

Hobune lõi põllul lapse surnuks.

Kurb õnnetus Nursis Wõrumaal.

Wõrumaal Nursis juhtus kurb õnnetus, mis lõppes 5-aastase poisikese surmaga.

Julius Kasaku Ülennurme talu põllul wõeti kartuleid. Samas kõrwal oli sõõmas talu kari. Põllul sõõw noor hobune oli enese ketist lahti kiskunud ja jooksis karja keskel ringi.

Pererahwas läks koju sõõma, kuna peremehe 5-a. poeg Waldeko jäi põllule mängima. Järsku kuuldi põllult paari lapse karjatust. Hiljem hakkas ka naabri peremees, kes lähedases töötas, appi hüüdma.

Põllule tõtates, awanes pererahwale kurb pilt. Wäike Waldeko lamas purustatud peaga maas. Ninast ja kõrwadest tilkus werd. Nagu naabriperemees teadis seletada, oli noor hobune jooksuhoos üle poisikese hüpanud ja kabjaga lapse pea lõhki löönud.

Wigastatu toimetati Wõru haiglasse, kuid kiiresti ettewõetuv operatsioon ei suutnud enam noort elu päästa ja Waldeko surri.

Rehelise ränk kukkumine lakast.

Saaremaa maahaiglasse toodi rawimisele Uuemõisa walla Oti asunduse elanik Sinaida Reinart, 40 a. wana. Reinart olnud samas wallas Iruste külas masinarehel, kus läinud rehealuse lakka põhku wastu wõtma. Lakas murdunud ta jalaade all laelaud ja ta kukkunud 3 meetri kõrguselt alla kiwipõrandale. Naine on saanud üldise põrutuse ja tal on wigastatud neerud. Wigastused kuuluwad raskete liiki.

Valdade piiride muutmise küsimus täna otsustamisel

Wabariigi Walitsuse koosolek on täna, reedel, kell 12 päewal Kadriorus, Wabariigi Presidendi K. Pätsi eesistumisel. Kuuldawasti tuleb seal arutusele waldade piiride muutmise küsimus ühenduses eelseiswa waldade reformiga.

Linakaubanduse tsentraliseerimise vajadusest

Linakaubanduse tsentraliseerimise vajadusest kirjutab dir. T. Kind Põllutöökoja ajakirjas järgmist:

Edaspidiseks on vaja meie linakaubandus ümber korraldada sääraselt, et linamajanduse edenemist ja stabiilset väljakujunemist takistavad tegurid oleksid kõrvaldatud. Selleks on vaja linakaubanduslik tsentraliseerimine ja lina hinna kindlustamine, õigemini õelda — reguleerimine.

Meil on mitmed kaubandusalad tsentraliseeritud ja need tsentraliseerimised on osutunud õigeteks. Nende tsentraliseerimistega on käsikäes käinud meie rahvamajanduse ratsionaliseerimine.

Milline peaks olema linakaubanduse tsentraliseerimise moodus, selle üle on põllumeeskonnas vahetatud palju mõtteid, kuid üks põhimõte on kõigil ühine olnud, et tsentraliseeritud linakaubanduse keskuse valitsemine peab põllumeeste eneste käes olema või vähemalt selliselt konstrueeritud olema, et võiks tootjate valitsemisele minna. On kõneldud, et ühistegeline vorm ei sobi linakaubandusse, kuid ei ole toodud ka kaaluvaid vastuväiteid, miks ühistegeline linakaubanduskeskus ei sobiks. Viimastel aastatel on ühistegeline kaubandusvorm ka linakaubanduse alal rakendamist leidnud. K. K. Estonia tegutseb linakaubanduse alal teist aastat ja meie ei või ütelda, et see asutus halvasti töötanud oleks ja et meie linatootja-põllumees sellega rahul ei oleks.

Estonia on oma lina kokkuostu aparaadi rajanud peamiselt kooperatiivühingutele, sellega põllumeestele täiesti vastuvõetaval kujul, kus linamüüjat ka hinna madalseisu aegadel koheldakse väärikalt ja maksetakse hinda vastavalt linahinna noteeringule ja müügiletoodud lina standardile. K. K. Estonia võiks edukalt ka linakaubanduse tsentraliseerimise puhul põllumeeste ühisettevõttena sellel alal tegutseda.

Teine võimalik moodus linakaubanduse koondamiseks ühe ühistegelise keskuse kätte oleks sel teel, kui loodaks Lihaekspordi eeskujul uus ühistegeline keskus linakaubanduse korraldamiseks, kusjuures uue keskuse ellukutsumisel lõpetaks oma tegevuse senine ühistegeline äri sel alal ja selle liikmed kui ka aktiva ja passiva läheksid üle uuele ettevõttele. Sel teel oleks kindlustatud soovitava struktuuri andmine uuele keskusele, kuid ühtlasi ka senise ühistegelise asutise kogemuste ja ärisidemete ärakasutamine.

Linakaubanduse koondamisel ühe ühistegelise keskuse kätte tuleks juba algusest määrata kindlaks kord kohapealsete linakasvatajate ühingute ellukutsumiseks ja tööle rakendamiseks. Ühtlasi tuleb ära määrata tingimused, missugusel määral võivad kohapealsed majandus- või teised kooperatiivühingud linakaubanduse keskühingu liikmeks olla ja kohapealset linakokkuostu teostada. Seda nõuda, et kohapealset kokkuostu tegevust ja toorlinavabrikute rajamist korraldaksid ainult selleks ellukutsutud puhtmajanduslikud kooperatiivid, oleks ehk üleliigne, kuna nende ellukutsumine ja tööle rakendamine võib olla mõnel pool vähemalt esialgu raske.

Hinnakindlustamist ühistegelise linakaubanduse korralduse juures on võimalik rahuldavalt rakendada, nagu see toimub praegu munahindade juures, kuigi siin tuleb arvestada mõningaid iseärasusi, mis on omased linakaubandusele.

Meie põllumeeste-linakasvatajate olukord vajab parandamist ja linakasvatuse arengu ning meie rahvamajanduse huvides on soovitav, et linakaubanduse tsentraliseerimise ja hinna kindlustamise küsimused saaksid kiiresti teostatud.

Vanemad ei olnud laste tulesurmas süüdi.

Mäletatawasti oli 18. aug. s. a. Wõrumaal, Aleksandri wallas, Tilgeri talus rehepeksu ajal suurem tulikahju, mille juures põlesid maha kõik talu hooned peale elumaja. Aita põles sisse talu rentniku August Kriiwa kolm alaealist last, kes olid sinna magama pandud.

Politseilisel juurdlusel selgus mõningaid asjaolusid, mille tagajärjel wanemate wastu tõsteti süüdistus, nagu oleksid nad hoolimatult lapsed tulle jätnud.

Kolmapäewal oli asi Wõrus, 2. jaoskonna kohtuniku juures arutusel, kus selgus wanemate süütus selles asjas ja nad mõisteti õigeks.

Mürkgaas tappis 10 inimest.

Reisijaterong ja kaubarong põrkasid kokku tihedas udus.

ETA. Helsingi, 7. oktoobril.

Eile hommikul kell pool kaheksa juhtus Tainiokoski raudteejaamas Imatra lähedal põrutaw raudteeõnnetus, mis nõudis 10 inimelu. Tihedas udus põrkasid kokku üks reisijaterong ja üks kaubarong. Kaubarongi koosseisus oli üks wagun laaditud keemiliste ainetega, peamiselt wääweldioksüüdiga. Kokkupõrke tagajärjel tekkis wääwliühenduses keemiline protsess, mis andis mürgist gaasi. Üheksa isikut said raske gaasimürgituse, mille tagajärjel nad surid. Mürgitada said weel wiis isikut, keda suudeti aga esialgu päästa. Kokkupõrke põrutusest sai surma weel üks isik. Seega tõuseb surmaohwrite arw küm=neni.

ETA. Helsingi, 7. oktoobril.

Neljapäewa hommikul Tainionkoski lähedal olnud põrutawa raudteeõnnetuse kohta on selgunud täiendawalt järgmist. Õnnetus juhtus Tainionkoski lähedal Rauha jaama juures kell 7.30. Lappeenrannast Tainionkoski sõitew

reisijaterong tormas Rauha jaama juures otsa tagurpidi wastusõitwale manööwerrongile.

Seejuures purunes manööwerrongi lõpus asuw tankwagun, mis oli laaditud wääweldioksüüdiga. Kokkupõrke tagajärjel hakkas wääweldioksüüd, mis oli tangis wedelikuna, wälja woolama ja tekitas wõimsa mürgise gaasipilwe, mille mõju wastu ei paku abi ükski gaasimask. Reisijaterongi

wedur ja esimesed wagunid sattusid mainitud gaasipilwe keskele.

Kokkupõrge rongide wahel oli nii tugew, et mõlemad wagunid libisesid roobastelt, kuna reisijaterongi magamiswagunid tungisid osaliselt üksteise sisse. Pärast õnnetust rongiametnikud, märgates mürgist gaasipilwe õnnetuspaigal, palusid reisijaid jääda wagunitesse ja sulgeda uksed ja aknad. Paljud reisijad tormasid siiski hirmunutena wälja ja tahtsid joosta lähedal asuwasse metsa. Em gaasi mõjul paljud neist warisesid kohe maha ja surid.

Õnnetuses on saanud surma üldse 11 inimest,

nende hulgas ka reisijaterongi wedurijuht ja kütja. Peale selle on saanud wiis isikut gaasimürgituse. Õnnetuskohal on toimetamas päästetööd tuletõrje, sõjawägi, gaasikaitsepatrullid ja teised. Õnnetuse silmapilgul oli walitsemas tihe udu, mispärast wedurijuhid ei märganud teel mingisuguseid takistusi. Osaliselt on õnnetuse põhjuseks ka asjaolu, et jaamas ei oldud õigeaegselt lõpetatud rongide manööwerdamist. Õnnetuse põhjuste selgitamiseks on raudteewõimud alustanud juurdlust.

ETA. Helsingi, 7. oktoobril.

Nagu hommikulehed Tainionkoski raudteeõnnetuse kohta teatawad, tõuseb surmasaanute arw siiski ainult 10 isikuni, mitte 11-ni, nagu warem teatatud. Üldse sai õnnetuses gaasimürgituse 18 isikut, kelledest 9 suri. Peale selle suri üks isik rasketesse kehalistesse wigastustesse. Mürgitada saanutest wiibiwad kolm weel haiglas, kuna teised on lastud koju. Õnnetuse põhjuste kohta teatatwad lehed, et sellest olewat siiüdi ka reisijaterongi wiie minuti wõrra warem saabumine Rauha jaama. Õnnetus oleks olnud weelgi suurem, kui manööwerdaw kaubarong oleks reisijaterongile wastu sõitnud. Raudteeliini suudeti õnnetuspaigal puhastada rusudest kella 22.20. Juurdlust õnnetuste põhjuste selgitamiseks jatkatakse weel täna.

Aasta eest kadunu luukere leiti Pärnumaal metsast.

Kilingi-Nõmme, 7. oktoobril.

Kilingi-Nõmme konstaablile awaldas Hendrik Pukk, elukoht Pati wallas, et marju korjates on tema Rein wahtkonnas Kilingi walla piirides Pärnumaal männikust leidnud maas lebamas inimese luukere. Luukerel olid wähesed mehe üleriided ümber ja müts kõrwal.

Konstaabli ja Saarde terwishoiuarsti dr. Sauga kohale jõudes selgus, et juhatatud paigas lebas maas mehe laip, millel liha lundelt ära kõdunenud. Mingisuguseid dokumente laiba juurest ei leitud. Riiete järele tundis Kilingi wallas Oru talus elutsew Marie Liisment laibas ära oma mehe Willemi, 51 a. wana, kes lahkus 23. septembril 1937. a. kodunt ning oli siiani kadunud. Arsti arwates on laip olnud metsas ühe aasta ümber.

Laiba jäännused asetati kirstu ja toimetati Marie Liismenti elukohta mahamatmiseks. Ametlik juurdlus jätkub.

Kaevanduskatastroof 213 ohvriga Jaapanis.

ETA. Tokio, 7. oktoobril.

(DNB.) Juhbari kaewanduses Hokkaido saarel, kus töötas 200 mäetöölist, oli gaasiplahwatus. Ainult 10 töölist suudeti päästa.

ETA. Tokio, 7. oktoobril.

(DNB.) Ametlikult teatataksе Hokkaido saarel on olnud kaewandusõnnetuse kohta täiendawalt, et gaasiplahwatuse silmapilgul wiibis kaewanduses 319 mäetöölist. Seni on kätte saadud waid wiis laipa. 101 mäetöölist on suudetud päästa. 213 mäetöölist on saanud surma.

Tartu Isamaaliidu tervitused riigijuhtidele.

Isamaaliidu Tartumaa komitee täiskogu koosolekult saadeti riigijuhtidele alljärgnewad terwitustelegrammid:

„Kõrgesti austatud Eesti Wabariigi President Konstantin Päts.

Isamaaliidu Tartu maakomitee 5. täiskogu koosolek üksmeelselt ning suurimas lugupidamises terwitab Teid, kui meie riigi loojat ning kõrgeimat juhti.

Ühtlasi awaldame Teile, kõrgesti austatud härra President, oma otsest tänu ja austust kui teenekamale Eesti rahwusluse eestwõitlejale ja meie kõikide poolt palawalt armastatud maarahwa huwide kaitsjale.

Isamaaliidu Tartumaa pere on olnud ning saab ka tulewikus olema Teie kõrgelt wäärtusliku elutöö ning loomingu heatahtlikum hindaja ning wäsimatu kaitsja."

„Kõrgesti austatud Eesti Wabariigi Sõjawägede Ülemjuhataja kindralleitnant Johan Laidoner.

Isamaaliidu Tartu maakomitee 5. täiskogu koosolek terwitab Teid, härra kindral, kui kangelaslikku wabaduswõitlejat ja tublit riigimeest ning Teie kõrge isiku kaudu kogu meie Wabariigi sõjawäge.

Püsigu Eesti sõjawäes igawesti see wapper waim, millega löödi ajalooline Wõnnu lahing ning wõideti Eesti Wabadussõda."

„Kõrgesti austatud Eesti Wabariigi Peaminister Kaarel Eenpalu.

Terwitades Teid oma tänasel Isamaaliidu Tartu maakomitee 5. täiskogu koosolekul, awaldame Teile, härra Peaminister, oma otsest austust ja tänu kogu selle kindlakäelise, targa ja rahwusliku poliitika juhtimise eest, mida Teie olete üles näidanud meie riigielus senini.

Ühtlasi wäljendame oma kindlat usku Eesti riigi ja rahwa hea käekäigu ja lootusrikkasse tulewikku, seni, kuni meil leidub juhte, kellel jatkuks sarnast raugematut energiat ja riigimehelikku oskust kui Teil, härra Peaminister."

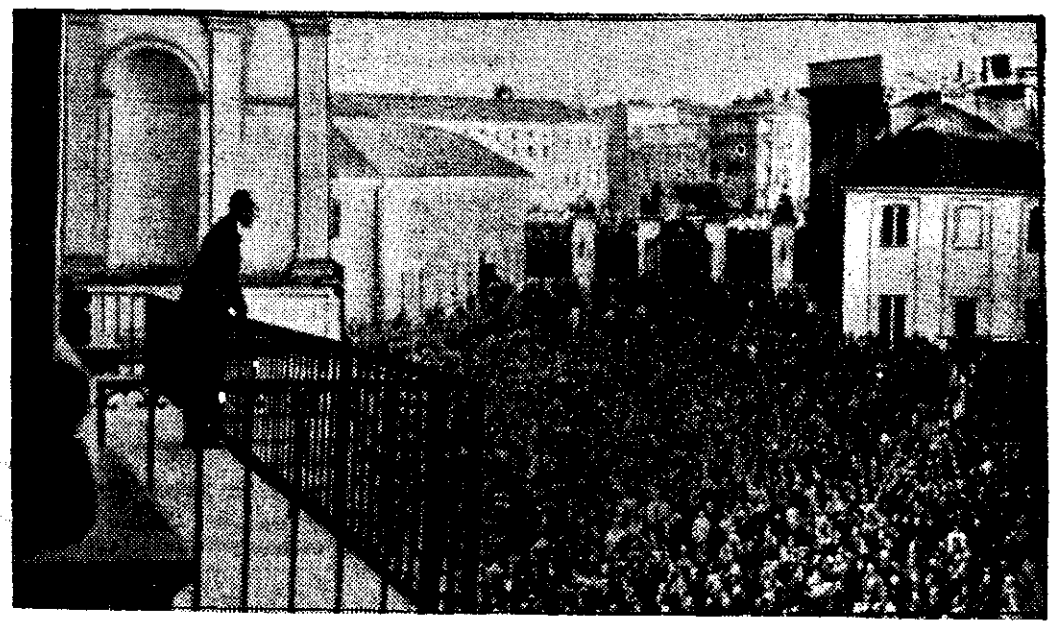

Võlduröom Varssavis.

Tohutu rahwahulk awaldab oma röömu Teshini maa üleandmise puhul. Wälisministrit kolonel Beckt, kes on ilmunud rõdule, terwitatakse suurte kiidusawaldustega.

Pikalaenu Panga võlakirjade ja pantkirjade emissiooni suurendatakse.

Wabariigi Walitsuse poolt waadati läbi ja otsustati esitada Riigiwolikogule Pikalaenu Panga pantlehtede ja wõlakirjade eest tagatise andmise seaduse eelnõu, mille kohaselt suurendatakse panga wõlakirjade emissiooni 2,5 milj. krooni ja pantlehtede emissiooni 1 milj. krooni wõrra.

Praegu wõib Wabariigi Walitsus anda riigi tagatise kapitali ja intressi tähtajalise tasumise eest Pikalaenu Panga põhikirja kohaselt wäljaantawate wõlakirjade alal kuni 7,5 milj. krooni ja pantlehtede alal kuni 4 milj. krooni suuruses. Pikalaenu Panga tegewuse tunduwa laienemise tõttu aga ei rahulda senine emissioonimäär enam majanduslike läbikäikude tõusu tõttu esilekerkinud suurenenud krediidinõudlust, mispärast suurendamine osutub tarwilikuks. Ka ei walmista riigi tagatisega warustatud wäärtpaberite realiseerimine raskusi.

Itaallased ei tohi juutidega abielluda.

Fashistliku suurnõukogu seisukoht teravalt juutide vastu.

ETA. Rooma, 7. oktoobril.

(Havas.) Fashistlik suurnõukogu astus eile õhtul kell 22 kokku oma sügisistungiks. Istung kestis kella 2.40-ni. Päewakorra esimese punktina wõeti arutusele rassiprobleem. Fashistlik suurnõukogu otsustas: 1) keelata Itaalia mees- kui ka naiskodanikel abiellada hamiitide, semiitide ja teiste mitteaarialastega, 2) keelata eraisikuil ja sõjawäelasil, kes seisawad riigi wõi awalike asutuste teenistuses, abiellumine wälismaalastega, waatamata nende rassile ja 3) Itaalia mehed, kui ka naised, kes soowiwad abiellada wälismaalastega, ka siis, kui wiimased on aarialased, peawad nõutama selleks loa siseministeeriumilt.

Põhjusena, miks fashism on asunud juudiwaenulisele seisukohale, nimetatakse kogu maailma juutluse üldist fashismiwaenulikkust. Fashistlik suurnõukogu otsustas keelata wälismaa juutidele sisserändamise Itaaliasse ja maalt wälja saata soowimatud elemendid. Juutideks peetakse isikuid, kellede mõlemad wanemad on juudid, wõi kes on sündinud segaabielust ja on juudi usku. Erandeiks on ainult Itaalia juutide lapsed, kellede wanemad on tapetud Itaalia wiimastes sõdades, kaasa arwatud ka Hispaania sõda. Samuti tehakse erand nende kohta, kes on astunud fashistlikku erakonda 1919. ja 1922. aasta wahel. Teised juudid ei wõi astuda fashistlikku erakonda, ei wõi omada töösturlikke ettewõtteid ega rohkem kui 50 hektaari maad. Juudid eemaldatakse awalikelt töödelt, kuid neile tagatakse täielikult nende usuwabadus. Ühtlasi fashistlik suurnõukogu pooldab juutide wäljarändamist Abessiiniasse, kuid see peab sündima teatawa kontrolli all.

Jõgeva mees jäi veduri alla.

Sai peast wigastada.

Jõgewa jaamas jäi neljapäewa õhtul k. 9 ajal manööwerdawa weduri ette Jõgewal, Suur t. 72 el. Jaan Mardi p. Saaremaa, 66 a. wana, kes sai pähe haawa, tal on weresoon katkenud. Esimest arstiabi andis kohalik arst Peterson. J. Saaremaa oli läinud raudteest üle läbi seiswa kaubawaguni rõdu, kuid astunud trepist alla ettewaatamatult, sattudes kõrwal teel manööwerdawa weduri ette.

Naise raske vigastus auto all.

Wiinastanud autosõitja ajas Tallinnas jalakäijale otsa.

Tallinnas, Kopli t. restoran „Riiluse" lähedal jäi neljapäewa õhtul k. 10—11 wahel auto A—736 alla ja sai raskemalt wigastada Herta Wiikna, 42 a. wana, el. Nõmmel, Kõie t. 7. Otsasõitjaks oli Feyerbachi autoparandustöökoja meister Ed. Jogur, kes oli wiinastanud olekus.

Nagu selgus, oli E. Jogur wõtnud tööko=ta parandusele toodud auto A-736 omawoliliselt kasutusele, et teha lõbusõitu, millele oli ka paar tuttawat kaasa wõtnud. Arwatawasti wiinastanud olek oligi põhjuseks, miks autojuht, kellel puudus sõiduluba, jalakäija naise, kes oli töttamas Balti jaama rongile ja oli astumas üle sõidutee, pikali sõitis. Naine jäi meelemärkuseta olekus lamama. E. Jogur peatas sõiduki ja toimetas allajäänu Narwa m. asuwasse Erahaiglasse.

Sündmust asus juurdlema kriminaalpolitsei.

Hobusevaras tabati.

Neil päewil warastati kohalikul lihunikul F. Teichmannil turuhoone eest hobune ühes wankriga. Nüüd on kriminaalpolitseil läinud korda selgitada, et warguse on toime pannud omaaegne mõisawalitseja A. Leinbock, kes oli juba warem politsei poolt tagaotsitaw. A. Leinbock oli tahtnud warastatud hobust ühes wankriga müüa Wõrumaal Kärgula wallas 150 kr. eest, kuid pole leidnud ostjat, kuna igaüks kahelnud sellise odawa hinna eest hobust osta.

Kilingi-Nõmmel põles elumaja.

Kolmapäewa hommikupoolel süttis põlema Kilingi-Nõmmel Raba tän. 8 Aleksander Saulile kuulum ühekordne puust elumaja. Hoone põles maani maha. Tulle jäi ka kogu maja sisustas ühes omanikuseljariietega. Wallaswara wäärtust hindab omanik 200 krooni ja maja wäärtust 1000 krooni.

Juurdlusel selgus, et tuli sai alguse hooletust tulega käitumisest. Peremees oli nimelt tule pliidi alla teinud ja ise põllule läinud. Tukid olid põrandale kukkunud ja süütasid seal prahi ning hiljem ka maja.

Türsamäe õlisadam valmis.

Eestimaa Õlikonsortsiumi poolt Türsamäe randa ehitataw õlisadam on nüüd lõplikult walminud. Juba käis sadamas esimene Saksa tanklaew, millele laaditi peale 1,5 kilomeetri pikkuse torustiku abil 1000 tonni õli. Sadama ehitus läks Eestimaa Õlikonsortsiumile maksma 130 000 krooni. Õlitorustiku töötulemustega on jäädud kõigiti rahule, kuna laewa laadimine sel teel wõttis aega kõigest 16 tundi.

Tulistamine Pühajärves.

Pühajärwe taluperemees Juh. Stamberg teatas tulistamisest õhtupimeduses Murumetsa läheduses. Sõidul perekonnaga kõju, kõlasid korraga sõiduki läheduses paugud. Kuulid kedagi ei tabanud. Süüdistus on tõstetud ühe kohaliku perepoja wastu.

Loodetav ilm

laupäewal, 8. oktoobril.

Keskmise kiirusega puhanguline läänekaarte tuuli. Muutlik pilwitus. Kohati hoowihma. Päewal 10—15 kr. soja.

Karjalaut seatagu korda enne karja lautajäämist.

Sönnik veetagu kartulimaale. Laut tuleb lubjata ning sõimed korraldada.

Tawaliselt toimub meil karja lautajäämine oktoobrikuu 20-nda paiku. Kõrgematoodangulised karjad jäetakse juba warem kinni, kuna sügisestel wihmastel, külmadel päewadel wäljas karjatamine mõjub piimatoodangule wähendawalt. Külma, wihmase ilmaga ei aita ka karjatamisel tugew käestsöötmine hommikuti ja õhtuti — toodang kipub ikkagi langema. Seepärast parem juba mitte lasta karja wälja niisugustel päewadel pikemaks ajaks, waid piirduda lühemate jalutuskäikudega.

Enne kui kari jääb lõplikult talwekorterisse, tuleb karjalaut korda seada, tehes seal kõik wajalikud tööd sõimede korraldamise, lubjamise jne. alal, et lehmadel tunduks talwine laudasolemine mõnusana. Kõigepealt tuleb sönnikulautades wedada wälja peale kesale sönnikuwedu kogunenud sönnik. Selle parim koht nüüd on põllul ja nimelt seal, kuhu kawatsetakse järgmisel kewadel kartuleid maha panna wõi juurwilja külwata. Ka wõib seda rohumaadele wedada, eriti niisugustele kohtadele, mis on karja poolt wäga paljaks näritud ja sönnik seal peale rammutamise kaitseb rohukamarat ka talweohtude eest.

On sönnik wälja weetud, järgneb lauda **lubjamine**. Lubjamist on kõige soowitawam teha lubjapritsiga, siis pääseb wärskeltkustutatud lubjast walmistatud lubjapiim iga wäiksemagi prao ja augu wahele, ning surmab seal warjupaika otsinud loomade terwisele kahjulikud pisilased ja putukad. Lubjamisele tulgu ka peale põhjalikku puhastamist sõimed ja söödakünad, et häwitada ka seal kahjulikke pisilasi. Lubjamisega saame lauta walgemaks teha. Teada ju on, et enamuse meie karjalautade akende pind on liiga wäike, et laudas walitseks küllaldaselt walgust. Walge lagi ja seinad aitawad tõsta walgust laudast. Kui ei aita ühekordsest lubjamisest pritsiga, on soowitaw laut weel teiskordseltki üle pritsida.

Edasi seatagu enne lehmade kinnijäämist korda loomade sõimed. Korralik sõim aitab wältida loomasöötade asjatut sattumist sönnikusse ja seega kaotsimineku. Parandatagu kõik augud sõimedes ja kõdunenud lauad asetatagu uutega. Ka kontrollitagu kõik kinnitamisketid loomadel, et hiljem loomade lautaasumisel poleks tarwis kohe parandama hakata.

Oleme karjalauda sissesõidu seadnud enam-wähem korda, aitame ka loomadel talwist wangisolemist ühel asemel talutawamaks muuta.

Kartulivarred veetagu karjakoplisse.

Kartuliwõtmine hakkab lõpule jõudma. Paljudes taludes ongi see töö lõpetatud. Kartuliwõtmise järele jääwad kartulipõllule maha kartuliwarred, mida iga majapidamine püüab kasutada oma wiisil. Mõned kuiwatawad kartuliwarsi ja weawad lauta, teised jälle põletawad kartuliwarsi samal põllul. Wiimane wiis on wast kõige ebaotstarbekohasem, kuid kahjuks on see wiis kartuliwarte kasutamisel lewinud kõige rohkem, mida näitab praegu suitsusammaste rohkus kartulipõldudel, mis tekkinud kartuliwarte põletamisest.

Kõige otstarbekohasem on wedada kartuliwarred karjakoplitesse ja laotada sääl lalali. Kartuliwarte otstarwe on sääl kaitsta karjamaa kamarat talweohtude wastu. Eriti tarwilik on kaitse tänawu, kus sügisene rohukasw oli kehw ja seetõttu karjamaa kamar on närtsud mullani paljaks. Kartuliwarred peawad lund kinni ja lumi kaitseb kamarat külma eest.

Viljapeksul kogunenud umbrohuseemned hävitatagu.

Tänawu oli põldudel eriti rohkesti kõiksuguseid umbrohte, mistõttu sügisel wiljapeksmisel ja -puhastamisel koguneb ka eriti rohkesti umbrohuseemneid aganaisse ja masina alla prahtsse.

Tuleb hoolega hoida, et seesugune umbrohupraht ei kanduks sönnikusse, kust see järgmisel aastal läheks põllule tagasi. See seemnepraht tuleb hoolega koguda kokku ja siis kas komposiiks teha, kus seemned lähewad idanema, wõi kui neid kasutatakse loomasõõbaks, siis ainult kuuma weega hautatult. Tähtis aga on, et umbrohuseemned ei satuks idanemiswõimelisteena uuesti põllule. R. L.

Et wirts laudast wälja ei jookseks.

Laudasönniku wäärtus oleneb sellest, kuiwõrd hästi on wirts selles alal hoidunud. Sönnikulaudas aga, kus alusmüürid pole korralikud wõi hoopis puuduwad, läheb palju wirtsa kaduma, mistõttu sönnik oma wäärtusest palju kaotab. Nüüd, kui muud tööd annawad juba mahti, tuleb enne karja lõplikku lautajäämist kõik lauda alusmüürid korda seada, kui mitte teisiti, siis tuleb wähemalt turba- wõi mullamätastega kõik lahtised kohad kinni katta. Samuti on wiimane aeg ka puhaslauda sönnikuhoidlate korraldamiseks, kui sääl on midagi korrast ära. R. L.

Missugusesse põllutöökooli astuda.

Ühe- ja kaheaasta kestvusega põllunduskoolid.

Üheaastase õppeajaga põllunduskoolid

töötawad Keilas (Harjumaal), Penijõel (Läänemaal), Petseris-Lasarewas (Petserimaal), Putkastes (Hiiumaal) ja Pürksis (Läänemaal). Neis koolides algab õppetöö 17. oktoobril. Wastu wõetakse õpilasteks poisse ja tüdrukuid algkooli 6-kl. hariduse, 16 a. wanuse alammäära ja wähemalt 6-kuuse põllundusalalise praktikanõudega. Talwisele, päämiselt teoreetilist laadi õppetööle järgneb kohustuslik 5½ kuu kestwusega tööpraktika koolitalus (Petseris ja osaliselt Penijõel, Putkastes, Pürksis) wõi õppetalundites wäljaspool kooli. Praktiline õpetus koolides toimub harude järgi erinewalt: nii töötab Petsert Põllunduskool põllundus- ja kodumajandusharuga ja Penijõe Põllunduskool põllundus- ja karjatalitajateharuga. Pürksi Põllunduskool on kohaliku rootsi rahwusest noorte jaoks, rootsi õppekeelega ja tunduwa üldhariduse kallakuga. Üheaastase õppeajaga põllunduskoolides õppemaksu ei ole. Suwise tööpraktika eest makstakse koolimajapidamises mõõdukat tasu. Õpilasi suudawad käesolewal õppeaastal koolid mahutada: Keila kuni 25 (poisse 20, tüdarlapsi 5), Penijõe kuni 26 (p. 13, t. 13), Petseri kuni 20 (p. 10, t. 10), Putkaste kuni 24 (p. 12 t. 12) ja Pürksi kuni 24 (p. 12, t. 12). Erilist kutsenimetust üheaastase õppeajaga põllunduskool ei anna, waid kool annab talupidamiseks wajalikke teadmisi ja oskusi. Tüdarlastele õpetatakse eriti ka kodumajandust ja naiskäsitööd. Kooli lõpetajad siirduwad eeskätt kodutalunditesse. Neile on wõimaldatud edasiõppimine ka 2-a. õppeajaga põllunduskooli II klassis, karjandusharu lõpetajaile ka kontrollassistendikooli II klassis. Muudes erikoolides edasiõppimiseks on lisatingimusi tööpraktika alal.

Kaheaastase õppeajaga põllunduskoolid

töötawad Arknal (Wirumaal), Awanduse (Wirumaal), Helmes (Walgamaal), Kõljalas (Saaremaal), Pollis (Pärnumaal), Wahil (Tartumaal), Wigalas (Läänemaal) ja Wäimelas (Wõrumaal). Neis koolides algab õppetöö 17. oktoobril. Wastu wõetakse õpilasteks (pääle Wäimela, kus käesolewal aastal wastuwõtmist ei ole) poisse ja tüdrukuid, 6-kl. hariduse, 16 a. wanuse alammäära ja wähemalt 6-kuuse põllundusalalise eelpraktika nõudega. Erandlikult wõetakse Awanduse Põllunduskooli wastu õpilasi alammäära ja eelpraktika nõudeta. Teistes koolides wajab erandite tegemine igakordset õppenõukogu otsust. Kaheaastase õppeajaga põllunduskoolid walmistawad õpilasi ette **õppinud põllupidaja** kutsele: need on praktilised koolid eeskätt tulewaste taluperemeeste-talujuhtide jaoks. Koolides õppijad I klassis talwise õppetöö (wähemat 25 õppenädalat) lõppemisel töötawad suwel kodutalundis. Seejuures annab kool õpilasele ülesandeks kodus teostada õppeprojekti maawiljuse wõi loomanduse aladelt. 3—4 nädalaks koondatakse ka suwel õpilased koolt juure: sel ajal toimuwad õppepraktika harjutused päämiselt maawiljuse alal, nagu heintaimede tundmaõppimine ja ka aianduse-mesinduse alal ning masinate ja mootorite-traktorite käsitamiskursused. Kooli II klassi õpingutele järgneb suwine kohustuslik järelpraktika õppetalundis 5½ kuu kestwusega. Pääle praktikaaja saab õpilane õppinud põllupidaja kutsetunnistuse. Õppinud põllupidaja saab pääle kolmeaastast edukat töötamist põllunduse alal wastawa kutseeksami järgi **õppinud talujuhi** kutsetunnistuse. 2 a. põllunduskooli lõpetanuid wõetakse katseteta wastu 3 a. põllunduskooli I klassi, kuid see kool wõib lubada „hüpata" üle ka III klassi ja nii on 2 a. põllunduskooli lõpetanul wõimalik põllunduskeskkool lõpetada kahe aastaga; 4-a. õppeajaga põllunduskooli wõetakse 2 a. põllunduskooli lõpetanuid wastu II klassi. Üldiselt on seega awatud tee edasiõppimiseks ka põllunduskooli lõpetajale, kuid see et ole siiski miski „edasirebiw" tee, sest 2 a. põllunduskooli loomulik ülesanne on walmistada ette inimesi tallu pöördumiseks. Kui aga üksikutel on wahepääl langenud see wõimalus need kasutaksid siis edasiõppimise teed. Ka erikoolidesse (kontrollassistentidekool, töojuhatajatekool, aianduskool) wõetakse 2 a. põllunduskooli lõpetajaid wastu lõpuklassidesse, aianduse alal lisapraktika nõudega.

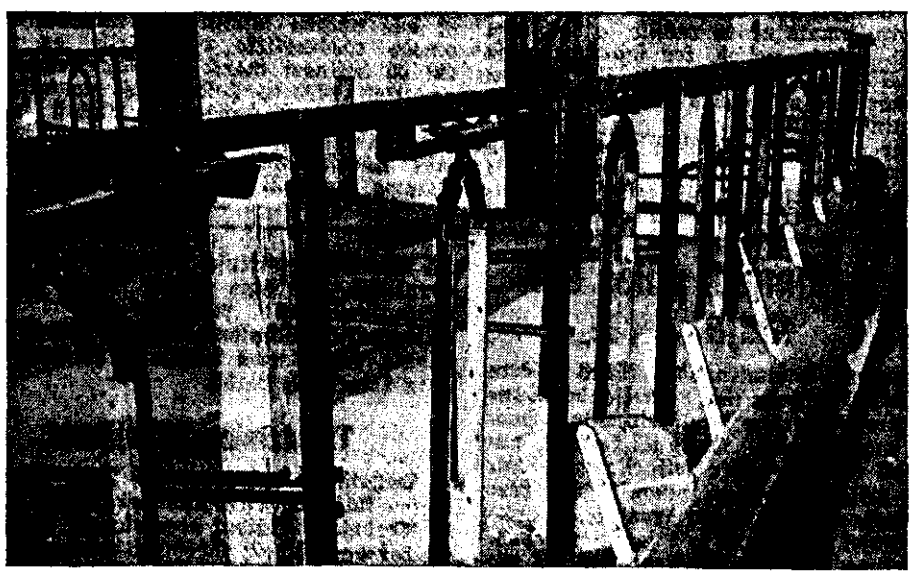

Musterkarjalauda sisustus Taanis. Taanis on üldiselt lewinud puhaslaudad. Wiimasel ajal on läbi löönud ja ehitatakse nued laudad peagu erandita pildil toodud lühikesearemelise tüübi järele. Loomade kinnitamiseks on raud-kaelused, milledele sisekülge on asetatud puuliist. Meil lewinewast ameerikatüübilisest puhaslaudast läheb taani laut lahku sõõdalawa poolest. Taanis ehitatakse loomadele ühine küna, mis sõõtmise ajaks eraldatakse wahedega. Wahed on kinnitatud ühise raudlati külge ja on korraga üles wõi alla keeratawad. Iga lehma aseme wahel on poole lehma kehani ulatuw painutatud raudtorn.

Kootud riided lastele.

1. Kootud mantel ja müts tüdarlapsele. Tumedam joon on kas sisse kootud wõi kettpistel lõngaga peale õmmeldud. Nöökid on heegeldatud wõi riidele samawärwiliste lõngadega õmmeldud ning selle riidega siis puunöökid kaetud.

2. Kootud ülikond 3—7-aastasele poisile. Tumedam serw on heegeldatud kinnissilmades.

Talweks on lastele kootud riided parimad. Nad on õhurikkad, kuid seejuures soojad.

Kudumiseks kasutataw lõng wõib olla wäga mitmesugune, lõnga jämeduse järele tuleks walida ka warraste jämedus. Wäga kaunis on kasutada kahesuguses jämeduses lõnga wõi kaht erinewat materjali. Nii on wäga hea kududa wõi õmmelda mõnede joonte silmapaistwamaks muutmiseks jooned kas angoora- wõi shenill-lõnga. Sama nägus on kasutada mõnda topsulist lõnga, millised praegu müügil on üsna suures walikus.

Kudumisel on parim walmistada esmalt riide lõiked, mille järele kududa tükid walmis kahel wardal. Kui kõik tükid walmis kootud, õmmelda need kokku ja nägus riietusese ongi walmis.

Lõigete järele kudumine peab toimuma täpselt, wõimalikult wäikeste wigade ja kõrwalekaldumistega. Iga wiga wõib jääda walmisesemel wäga silmapaistwaks, sest kootud tükki ei saa lõigata wäiksemaks.

Seepärast on parem walmistada kootud riided lihtsamad, wõimalikult suurte lõigete alusel. Hea on lõikeks kasutada juba ära proowitud lõiget wõi wana, kantud riiet. Siis ei ole hädaoht lõike ebasobiwuseks nii suur.

Wäiksemaid wigu saab parandada kootud tüki niisutamise ja wäljawenitamise kaudu. Willase lõnga korral saame wenitamisega parandada üsna palju, puuwillane materjal aga kohandub wäga wähe.

1. Wäikese poisi ülikond willasest lõngast. Müts on kootud wõi heegeldatud, koosneb kuuest osast. Westi kaunistamiseks on kasutatud walget ja tumedat lõnga, millega kirt kootud pinnale tikitud.

2. Poisi west jämedast willasest lõngast. Kootud 4 silma parem- ja üks pahempidi, moodustades jooned.

3. Kootud kleit tüdarlapsele. Krae ja wöö on heegeldatud keskelt heledamast lõngast. Ees sama wärwi heledad nöökid. Lõiget rõhutab heleda lõngaga tikitud joon eespistel. Külgedel sisse lõigatud taskud.

4. Kootud tüdarlapse kleit peenemast lõngast. Seelikuosa on kroogitud. Smokk-kroogete õmblemiseks on kasutatud mitut wärwi willast lõnga. Heledat samawärwi lõnga on kasutatud kätiste ja krae kudumisel.

Tapetit pesemisnõu taga

saab teha veekindlaks ja pestavaks. Selleks sulatatakse üks osa lehtlakki (shellak) ja üks osa booraksit umbes kümnes osas vees, kallatakse lahu läbi riide ja võõbatakse tapet sellega paar korda üle. Pind poleeritakse pärast kuivamist ja seda võib siis mitte liiga märja lapiga igal ajal pesta, ilma et tapet vähematki selle all kannataks.

Diivan ja sohva.

Diivan on elamu mugawamaid esemeid. Wähendades toole, asendades liigse woodi, laseb ta põimida oma ehitusse weel lisandusi ja nimelt ühte otsa wäikese raamaturiiuli, mis peaalusele padjale heaks toeks. Hind on siiski wäiksem kui mõlemaid esemeid eraldi tehes. Paremused aga: riiuli pealmise pinna kasutamine lamades, raamatu käepärane olek, eriti siis, kui lugemiswara piirdub mõnekümne köitega.

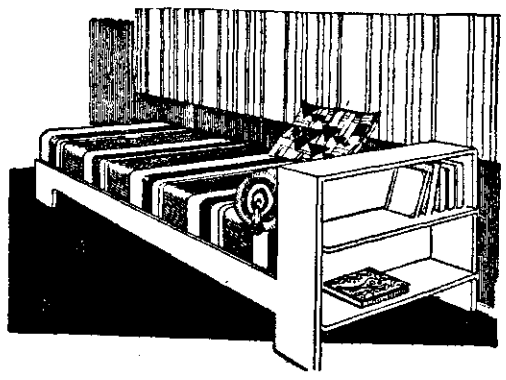

Diivan ühes otsariiuliga.

Joonisel toodud diivani mõõdud on: pikkus 180 sm., ühes riiuliga 205—210 sm., laius 75 sm. Istme kõrgus 40 sm.

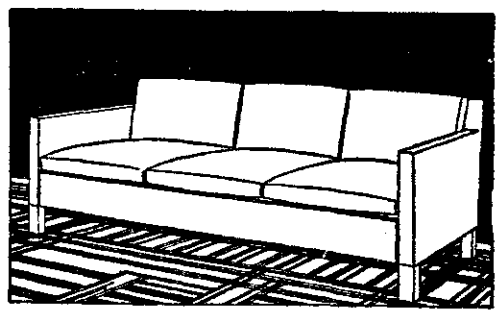

Sohva 6 lahtise padjaga.

Riiuli kõrgus 70 sm. Riiuli sahtlite kõrgus 30 sm. Diivani põhi on mõeldud wedrupolstriga. Patju tehakse kas üks wõi kaks. Padjad täidetakse mererohuga.

Sohva mitmesugustest kujudest tuleb eelistada lahtiste patjadega eksemplare, seega kergendades põhjalikku puhastamist. Sohva põhi on mõeldud wetruwast traadist. Sellele sohwale sobib ühtlane wõi äärmiselt warjatud mustriga riie. Ainult jalad on katmata. Sohva mõõdud: üldine pikkus 200 sm., kõrgus 77 sm., sügawus 75—77 sm. Istme kõrgus mitte üle 40 sm. Patjade täiteks kasutatakse mererohtu.

Abinõud väikeste iludusvigade vastu.

Iludusvigade üle võib vaielda. Üks leiab, et tedretähed on väga inetud, teisele nad meeldivad. Täpselt samuti on lugu käsnakestega ja maksaplekkidega.

Jah, mis on üldse iludusvead ja kuidas nad tekivad? Enamasti nad on nahavead, mis tekivad äärmiselt ebaõige nahakohtlemise tagajärjel, või need on seesmise näärmetegevuse rikked, mis ilmuvad nähtavale nahal.

Esimesel juhul suudab aidata kosmeetika, teisel juhul tuleb abi otsida arstilt. Kergemail juhtudel saab palju ära teha nii nimetatud koduste vahenditega, millest alljärgnevalt toome mõned.

Tedretähed.

Võtame esijoones tedretähed käsile. Pleegitame neid esmalt. Parimad vahendid selleks on sidrun ja kurk. Tupsutame tedretähti mitu korda päevas puhta sidruni ja kurgimahlaga, korrapäraselt aga igal hommikul ja õhtul. Samasuguselt mõjub kaunis kange soolavesi. Niiskus peab sisse tõmbuma, selle järele pestakse nägu leige veega üle ja määritakse sissetõmbuva õliga hästi üle.

Apteekides on müügil rohkesti häid tedretähe pleekimise salve, mis õhtul enne magamaheitmist määritakse näole ja ööseks peale jäetakse.

Mustad rasvpunnid näonahas.

Mustad rasvpunnid või vinnid nahas pole muud, kui ummistunud rasvanäärmed, mis tekivad halvast vereringvoolust ja korratust nahategevusest, mille tagajärjel nende eristus koguneb pooridesse, neid suurendab ja mustuse kogunedes neil nii inetuina lasevad paista.

Vistrikud tekivad enamasti ummistunud pooride läbi, tähendab nad on põletikus rasvpunnid.

Rasvpunnide eemaldamiseks tehakse sooje kummelitee kompresse ja määritakse hästi soojenenud näole meest ja nisujahust segatud pasta; mett ja nisujahu võetakse kumbagi ühesuurune osa, segatakse hästi läbi ja näole määritakse vatitopiga.

Olles kuivanud, niisutatakse nägu sooja kummeliteega ja pigistatakse mustad täpid ettevaatlikult välja.

*

Kui nahkkindad

on liiga kitsad, siis puistatakse veidi talki kinda sõrmedesse ja katsutakse kinnast pikkamisi kätte tõmmata. Kui kindad ikkagi veel kätte ei tule, siis pannakse kinnas embkumb, kas märjale lapile või hoitakse keeva vee kohal. Selle läbi muutub nahk painduvaks ja annab veidi järele.

Kohvipäraga

saab kergesti ja kiiresti puhastada tuhmunud klaasesemeid.

Eesti maanaisteliikumise 10 aastat.

Raamat maanaiste tööst ja saavutusist.

E. Maanaiste Keskseltsi asutamisest möödus käesoleval sügisel 10 aastat. Selle tähistamiseks ilmus nüüd raamat, mis annab sõnas ja pildis ülevaate Keskseltsi tegevusest 10 aasta jooksul. Raamatus leiduvad kirjutused pr. L. Eenpalult, J. Hünersonilt, pr. E. Samarüütlilt, pr. P. Uukaredalt ja pr. M. Ojansoonilt annavad pildi selle kohta, kui suureks on paisunud maanaiste organisatsioon ja milles on seisnud selle liikumise töö esimese 10 aasta jooksul.

Eesti maanaiste liikumise algataja agronoom J. Hünerson kirjutab raamatus maanaiste liikumise edu saladusest pealkirja all: „Maanaine perekonnale ja kodule", ja Maanaiste Keskseltsi kauaaegne juhatusliige pr. L. Eenpalu naise ülesannetest ühiskondlikus ja kultuurilises elus seoses maanaiste liikumisega.

Ülevaate Maanaiste Keskseltsi tegevusest 10 aasta jooksul annab Keskseltsi sekretär pr. E. Samarüütel.

E. Maanaiste Keskseltsi peaülesandeks on kodumajanduse igakülgne arendamine maal, naiste kultuurilise ja majandusliku olukorra parandamine.

Käesoleval ajal on Maanaiste Keskseltsil 402 liiget üle 30.000 üksikliikmega, kuna samal ajal töötab 426 maa- ja perenaisteseltsi ligi 33.000 üksikliikmega. Seega on

kümne aasta jooksul organiseeritud ligi 9 prots. maal elavaist naistest.

Esimesil aastail pühendas Keskselts peatähelepanu maanaiste organiseerimisele, et luua üle maa tihe ja oma ülesannetest arusaav maanaiste organisatsioonide võrk, mis oleks võimeline kodumajandust arendama.

1932. aastast alates aga on pearõhk pandud kodumajandusliku nõuandetöö tegelikule juhtimisele ja korraldamisele ning selle arendamisega seoses olevate küsimuste lahendamisele.

Pr. L. Käbin,
Maanaiste Keskseltsi juhataja.

Selle töö sooritamiseks on Keskseltsil ametis 16 alatist ja 39 ajutist tööjõudu.

E. Maanaiste Keskselts püüab oma organisatsioonide kaudu kõigiti

arendada ka mele küla seltskonnaelu.

Maanaisteseltside juures töötab praegu ligi 100 laulukoori, umbes 80 näite- ning rahvatantsu- ja võimlemisrühma.

Maanaisteseltside töö arendamiseks korraldatakse maakondlikke maanaistepäevi ja viimasel ajal kodukultuuripäevi.

Et maanaisi ja nende organisatsioone viia üksteisele lähemale, selleks korraldab Keskselts oma algaastaist alates iga aasta üleriigilisi maanaiste suvepäevi, millest osavõtjate arv tõuseb mitmeisse tuhandeisse.

Peagu oma algusest peale on Maanaiste Keskselts Rahvusvahelise Maanaiste Liidu „Maailma Maanaised" liikmeks, võttes osa selle tööst Londonis oma esindaja kaudu.

Maanaiste Keskselts on kõigis üldkasulikes üritusis kaasa töötanud, olgu see kas hoolekande või rahvuskultuurilistel aladel.

Kümne aasta jooksul on tehtud määratu töö maanaisteliikumise alal.

„Et veenduda selle töö tagajärgedes, on tarvis ainult liikuda maal ja jälgida meie organiseeritud maanaist ja tema kodu, külastada kodumajandus-kodukultuuri ja põllumajandusnäitusi, maanaistepäevi, kursusi jne.," kirjutab pr. Samarüütel oma aruandes Keskseltsi tegevuse üle.

Maanaiste Keskseltsi juhatusse kuuluvad praegu prouad L. Käbin (juhataja), L. Eenpalu, M. Ambros, M. Ilves ja P. Uukareda.

„Valge hädaoht".

Strong filmitses teda üllatunult.

„Nad asetasid sulle põrgumasina lennukisse."

Raiefield noogutas.

„See oli pakitud ilusasti sisse ja kinnitatud ketiga, nii et ma ei saanud pakki awada. Poleks mul tekkinud kahtlus, et pakk liig raske kokaiini jaoks ja poleks ma kuulnud õigel ajal põrgumasina tiksumist, ei seisaks ma praegu siin. Wirutasin paki üle parda mõni sekund enne plahwatust. Kahju, et sind polnud seal, Bob — jäid ilma toredast tulewärgist.

Strong wilistas waikselt.

„Langesid neile kenasti lõksu, kulla sõber."

„Mul oleks peagu õnnestunud Mancet'd tabada, kui need neetud tolliametnikud poleks tulnud wahele. Ta kindlasti nägi nende lampide tulesid ja on ammu juba kindlas kohas."

„Kardan, et oleme mõlemad alahinnanud Silvain Mancet'd," ütles Bob mõtlikult. „Näib, et ta täielikult ei usaldanud seda põrgumasinat."

„Kuidas nii?"

„Tal oli weel teine wõte tagawaraks. Olen peagu kindel, et Mancet saatis tolliametnikud siia. Mees, kellega kõnelesin, ütles, et ta saanud nimetu telegrammi. Telegrammis olnud täpselt tähendatud maandumispaik ja öeldud, et pärast kesköö saabub sinna lennuk kokaiinipakiga. Peale selle oli lisandatud, et kui põlew elektrilamp panna wäljaku põhjaossa puude keskele, arwab lendur, et kõik on korras."

Victor raputas nukralt pead.

„Pean Mancet'le au andma. Ta on haruldaselt tark. Ta teadis, et kui juhtub ime ja ma saabun wigastamatult siia, ei suuda ma wastu panna sellele tulele. Juhul, kui põrgumasin poleks plahwatunud ja ma poleks millestki teadnud, oleksin maandunud nagu tawaliselt. Ja kui asjale sain jälile, pidin tema arwates maanduma ikkagi, et wähemalt temaga õiendada arweid. Wiimane oletus oli ka õige. Ainult need neetud tolliametnikud! Nüüd sai ta rahulikult põgeneda, kuigi tal oli mitmeidki asju õiendada."

„Kui ta põgenes — ja see näib wäga wõimalik, — tabas meie osakonna auto ta Fairfieldi mõisa lähedal. Muidugi juhul, kui ta lahkus autos. Wangistame ta mitte keelatud kaubaga hangeldamise, waid mõrwakatse eest. Mis see on?" küsis ta järsku taewa poole waadates. „Kas kuuled midagi?"

Nad peatusid ja kuulatasid hetke.

„Lennuk," pomises Raiefield. „Lendab tuledeta ja suundub Fairfieldi mõisa juurest ranniku poole. Silvain Mancet lahkub. Ja ma ei saa talle järgneda, kuna tolliametnikud mu lennuki läbiotsimisel korratusse ajasid." Ta kiristas wõimetus wihas hambaid. „Wiibime paigas, kus pole isegi telefoni mitme miili kaugusel. Kuni me ühenduse saame õhuministeeriumiga ja talle lennuk järele saadetakse, on ta ammu juba kusagil mandril kindlas kohas ja irwitab meie üle."

Lennukipõrin kaugenes ja kui mehed istusid autosse, polnud lennukist enam jälgegi.

„Igatahes wõiksime aga Fairfieldi mõisa kord astuda sisse. Muidugi mitte lootuses, et ta on mingi süütõenduse jätnud maha."

Aken oli ikka weel walgustatud ja mehed wõisid seda näha puude wahel

Selle selgitamine polnud kuigi lihtne, sest pakk oli mähitud weekindlasse kattesse, mis oli kinnitatud wäikese tabalukuga warustatud peenikese ketiga.

Raiefieldi mõtted pöörduſid uuesti Rolchambeau juure. Ainus põhjus, miks mees püüdis lennukit kinni pidada, wõis olla see, et ta tahtis, et lennuk jatkaks oma reisi tawalisel, ettenähtud ajal. Kuid miks pagana pärast oli see temale oluline? Mõned minutid ei tähenda midagi. Mancet ootas alati weerand tundi enne määratud aega.

Raiefield oli nüüd juba enam kui poole kanalist ületanud. Wasemal wilkus Dungenessi majaka tuli. All mustendas kanaliwesi, mille kuuwalgus kohati muutis hõbedaseks.

Jälle rändas ta pilk pagasiruumis asuwale pakile. Korraga tõmbas ta ehmunult hinge. Kohutaw mõte oli läbinud ta aju. Oi taewas — kas tõesti see wõis olla loo seletus?

Wälkkiirelt lülitas ta mootori wälja ja haaras paki. Ta tõstis selle kõrwa juurde, kuid algul ei kuulnud ta midagi, sest kõrwad kumisesid weel mootoripõrina tagajärjel. Kuid siis tungis ta kõrwa heli, mis pani were soontes tarretama. Pakist kostis põrgumasina tiksumine!

Ta paiskas järsu liigutusega paki üle lennukiweere. Ja see sündis wiimasel hetkel! Sest waewalt oli pakk langenud wiissada jalga, kui Raiefield nägi sakilist tulejuga ja kostis kõrwulukustaw plahwatus. Õhuwoolusse mõjul hakkas lennuk kõikuma, kuid Raiefieldil ei tekkinud mingeid raskusi seda õigesse asendisse wiia. Tänu taewale, et ta oli teotsenud õigel ajal! Oleks pakk jäänud lennukile pool minutit kauemaks...

Põrgumasin oli nähtawasti seatud nii, et see plahwatab kanali kohal. Tumedad weewood all olekſid siis neelanud kõik katastroofi jäljed. Nüüd ta mõistis, miks Rolchambeau oli rõhku pannud sellele, et lennuk stardiks täpselt ettenähtud ajal. Lennates kakssada miili tunnis, oleks ta mõne minuti pärast kanali kohal.

Raiefield hakkas lisama kiirust. Ta hetkeline kergendatud meeleolu hajus. Mancet ja Rolchambeau olid liiga targad tema jaoks — sest ta oli weendunud, et Mancet oli kawatsusest teadlik. Ta ei ootaks teda Folkestone'is. Kawal siga, mõtles Raiefield. Mure wäljakutulede pärast oli ainult teesklus, et weenda Raiefieldi enda sealolekus.

Raiefield naeratas nukralt. Ta oli mõtelnud ise anda esimese hoobi!

Kuid wõib-olla pole ta töö olnud asjatu. Mancet peab teda surnuks ja lahkub Inglismaalt. Selles polnud mingit kahtlust, sest ta teab, et Raiefieldi liitlased hakkaksid teda jälitama. Esialgu polnud tal aga weel kiiret. Õhuministeerium teeb kanali läbiotsimiseks ettewalmistusi alles siis, kui lennuk hilineb üle tunni.

Jah, praegu leidus weel wõimalus Mancet'ga arweid õiendada. Raiefield otsustas maanduda mitte Folkestone'is, waid mõni miil teispool Fairfieldi mõisa Londoni tee lähedal, kus ta teadis üht autot ootamas.

Suureks üllatuseks leidis Raiefield aga Folkestone'i wäljakul tulukese põlewat. See oli märgiks, et Mancet teda ootas. Raiefield kibrutas laupa. Ta oletustega polnud kõik korras.

Juriidiline NÕUANNE

Wastus lugejale 28.088: Enne abiellumist tekkinud naise rawiwõlga mehe warandusest sisse nõuda ei saa. Töö õnnetusel saadud wigastuse rawi kulusid ja selle tagajärjel töötõime kaotuse puhul eluaegset ülalpidamist wõib kannatanu nõuda tööandjalt, kelle teenistuses ja töö juures õnnetus juhtus. Sama õigus on ka põllutööliselja käesolewal juhul wastutab peremees, kuna õnnetus juhtus küsimuse andmetel enne põllutööliste õnnetuste wastu kindlustamise seaduse maksmahakkamist. Nõudmine tuleb tõsta tsiwiilkohtu korras. Pöörake adwokaadi poole.

Wastus lugejale 4676: Kui metsa ühes krundiga riigilt ära ei ostnud, waid selle põllutööministeerium maha raius ja metsamaterjali teisele ära müüs, siis teil mingit õigust selle metsa peale pole. Wõite ainult metsamaterjali krundilt ära wedamist määratud tähtajaks ja hilinemise korral kahjutasu metsaostjalt nõuda, kui kahju saite ja selle suurust tõendada saate.

Wastus lugejale 1144: Kui eemalolija pärija 1 aasta 6 nädala jooksul pärijaks kinnitamise toimetust kohtus ei algata ega mnul winsil päranduse wastuwõtmiseks tahet ei awalda, siis loetakse tema pärandusest loobunuks ja päranduse õigused kustunuks. See tähtaeg arwestakse pärandaja surmast teadasaamisest. Sama tähtaja möödumisel loetakse kohalwiibiw pärija päranduse wastuwõtnuks ka ilma kohtuliku kinnituseta. Kui on pärijaks kinnitamise toimetus kohtus algatatud warsti peale pärandaja surma, siis peawad kõik pärijad ennast kohtule teatama ja enda pärijaks kinnitamist paluma juba kuulutuses määratud tähtajaks wõi hiljemalt otsuse tegemise päewal, wastasel korral kustuwad mitteteatajate õigused.

Wastus lugejale 5458: Töötõimetus wõi haigus, kuigi sellepärast isegi sõjawäeteenistusest wabastati, ei wabasta kogukonnamaksust, see määratakse isiku jõukuse, aga mitte terwise järele. Kehwuse korral wõib maksust wabastada wallawolikogu, milleks wastaw põhjendatud palwe igal aastal tuleb esitada peale maksulehe saamist.

Wastus lugejale X.: Abielunaise mehe juurest ära kutsumise eest seaduses karistust pole ette nähtud.

Wastus lugejale 3299: Piiriks on ristikiwid, aga mitte kraaw, mispärast naaber tema pool ristikiwisid asuwa aia ärakoristamist wõib nõuda, kui see aed teile kuulub. Enne planeerimist wõis kraaw piiriks olla, kuid seaduslik on ja arwestada tuleb planeerimisel pandud ristikiwedaga, mis piiri määramise otstarbeks just pannakse.

Kasulikke teateid põllumehele.

Laatu peetakse 9. oktoobril: Albu wallamaja juures, Jõgewa alewis; 10. oktoobril: Walgas, Walgejõel Kõnnu wallas, Tuhala wallas, Püssi wallas, Laura alewis, Räpina alewis, Paiai Imawere wallas, Suuremõisa wallas, Aulepa külas Sutlepa wallas, Lohusuu wallas 2 päewa; 11. oktoobril: Riidaja asunduses, Torgu wallamaja juures.

9. oktoobril peetakse lõikuspüha Järwa-Jaanis ja Albus. Järwa-Jaanis kõneleb teedeminister N. Wiitak. Albus Riigiwolikogu liige dr. agr. A. Miljan ja O. Wiirsoo.

Uhtna tärklisewabrik ostab põllumeestelt kartuleid ajakohase hinnaga

Wiru majandusühing on alustanud seemnekartuli „Majesteet" wastuwõimist peakaupluses, Rakwere, Lai tän. 19 ja Wiru-Kabalas ühingu osakonnas.

Masinatarwitajate Ühingute Liidu motoristide-traktorijuhtide kursused algawad Pärnus 10. okt., Kuressaares 10. okt., Tartus 1. now., Wõhmas 7. now. ja Rakweres 1. detf.

Tartu maawalitsuse teedeosakond annab wälja kirjalikul wähempakkumisel ümmarguselt 2900 m³ kunstkruusa weo Wõnnu piirkonna klassiteedele. Pakkumised esitada maawalitsusele hiljemalt 16. oktoobriks kell 11. Lähemaid andmeid saab maawalitsuse teedeosakonnalt igal töopäewal.

Walgamaal algawad riiklikud metsatööd 15. okt. paiku. Metsatööd koonduwad peamiselt Kaagjärwe, Jigaste, Pikkjärwe ja Wähero wahtkondadesse.

Sännas Wõrumaal peetakse 9. okt. s. a. Isamaaliidu Sänna osakonna korraldusel Sänna rahwamajas lõikuspüha ning osakonna lipu õnnistamine. Kõnedega esinewad Riigiwolikogu liige A. Kendoa ja riikliku propaganda talituse nõunik A. Pello.

Saarel peetakse 9. okt. Alatskiwi põllumeeste konwendi kodumajanduslik näitus Saare rahwamajas. Näituse awab Tartu maa wanem H. Lauri.

9. oktoobril kell 10 hommikul antakse Karksi-Mäeküla koorejaamas wälja Rengle weeühisuse kanali kaewamistöö.

Purtse kalurite hea kalasaak.

Teisipäewal sattusid Purtse kalurid haruldasele räimeparwele. Lühikese aja jooksul olid kalawõrgud kuhjaga täis ja mõnel kaluril ei mahtunud saak enam paatigi. Kalurite ütluse järgi pole nii suurt saaki nähtud enam aastaid.

Saagi realiseerimiseks olid kohal weoautod ja hobusemehed, kes suured kalakoormad toimetasid maad mööda laiali.

ÜLDINE NÕUANNE

Kolmeaastase õppeajaga põllunduskeskkoolid

töötawad Jänedal (Järwamaal) ja Olustweres (Wiljandimaal). Neis koolides algas õppetöö 29. augustil. Neljaastase õppeajaga põllunduskeskkool töötab Wäimelas (Wõrumaal). Selles koolis algas õppetöö 22. septembril. Kuna mõlemad koolitüübid annawad ühesugused õigused: nimelt õppinud talujuhi kutse ja wõimaluse edasiõppimiseks põllundustehnikumis, siis huwitab noori lugejaid kindlasti küsimus, milles on neil wahe, sest mispärast õppida neli aastat, kui kolmega saab sama kätte? Wastus kõlab: töö hulk on üks ja sama. Kolmeaastase õppeajaga koolid töötawad ka suweti, õppenädalaid on kooliaasta kohta 35—42, neljaaastase õppeajaga koolides on kaks suwe wabad ja õppenädalaid kooliaastas on 25—30. Kuna töökoormatus kolmeaastase õppeajaga koolis on suurem, siis on sääl kehtiw ka eelpraktika ja 16 a. wanuse alammäära nõue, kuna neljaaastase õppeajaga koolis seda ei ole — sinna pääseb otse algkoolipingilt. Mõlemad koolitüübid baseerumad 6-klassilisele algkoolile ja wastuwõtmine toimub wõistluskatsetega. Mõlema koolitüübi lõpetaja pääle kohustusliku järelpraktika õiendamist omandab õppinud talujuhi kutselise nimetuse. Kõigis põllunduskeskkoolides on õppemaks aastas 30—40 kr.

RAADIO SAATEKAVA

Pühapäev, 9. oktoober.
Tallinn, Türi, Tartu.

8.00 ärätusmäng. Võimlemine. 8.20 agr. mag. A. Käspre: Kuidas saavutada kokkuhoidu laudatöödel. 8.40 põllumajanduslikud teated. 8.45 hommikkontsert. 9.55 Tallinn ja Türi: Jumalateenistus Jaani kirikust. Õpet. A. Täheväli. Tartu: Jumalateenistus Peetri kirikust. Õpet. J. Taul. 12.00 kontsert J. S. Bachi helitöist. 12.55 mõtisklushetk. 13.05 A. Cortot mängib Chopini klaverihelindeid. 13.35 „Maailm mälestusis", leheküigi memuaaridest. 14.00—15.00 lõunamuusika (helipl.).

16.50 teated ja reklaam. 17.00 muusika pärastlõunaks (helipl.). 18.00 E. Viskel: „Päev araablaste juures", 4. reisiveste sarjast „Äreval Pühal Maal". 18.20 vana tantsumuusika — „Lõbusad velled". 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 „Õiguseotsijad", E. V Saksa novell (lühendatud). Loeb J. Tõnopa. 19.35 reportaazh sõjaväe sügismanöövrilt. Reporteerivad K. Kesa ja A. Kask. 20.25 õhtukontsert. Kaastegevad: RR orkester, juh. prof. R. Kull ja H. Laan (viiul). 22.00 õige aeg. Päevauudised ja sporditeated. 22.15—23.00 tantsumuusika „Estonia" Valgest saalist — John Pori orkester.

Raadiosaatejaama „Nõmme K. L. S." saatekawa pühapäewal, 9. okt. 1938.

Kell 15.00 heliplaate. 15.15 kapten W. Andreseni leong õhukaitsest. 15.30 wiiulisoolosid (heliplaatidelt). 15.45 lugemistund — pri. Salme Wisnapuu. 16.00 10 min. spordist.. 16.10 heliplaate ja teateid.

Esmaspäev, 10. oktoober.
Tallinn, Türi, Tartu.

7.00 ärätusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauudised. 7.25 hommikukontsert (helipl.). 8.15 hommikupalvus — praost H. Kubu. 8.35 Tallinn ja Türi: turuteated. 8.40 heliplaate. 9.00 kooliraadio. „Tervitusi Soomest!" Mag. Kerttu Mustonen aitab lugeda soomekeelset kirja. 9.40 eesti muusika (helipl.). 10.15—ca 13.30 Isamaaliidu keskkomitee täiskogu koosolek. (Kaubandustööstuskoja saalist.) Kavas riigijuhtide ja Isamaaliidu esimehe kõned.

16.50 teated ja reklaam. 17.00 Türi ja Tartu: Inglise keel algajatele — mag. J. Silvet. Tallinn: Joh. Straussi meloodiaid. 17.30 G. Boulanger oma orkestriga (helipl.). 18.00 Hilda Paglant: Köögiviljade alalhoid. 18.20 soololaule. M. Vennikas (alt). 18.40 päevauudised. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 idamaa muusika. RR orkester, juh. P. Nigula. 19.50 raadiovestlus — RR direktor ins. F. Olbrei. 20.10 prantsuse muusika. RR orkester, juh. P. Nigula. 20.45 „Vaimumaailma lätteil". G. Verdi 125. sünnipäeva puhul. 22.00 õige aeg. Päevauudised ja sporditeated. 22.10—23.00 Triomuusika. Corso-trio.

Teisipäev, 11. okt.
Tallinn — Türi — Tartu.

7.00 ärätusmäng. Võimlemine. 7.20 päevauud. 7.25 hommikukonts. (helipl.). 8.15 hommikupalvus — õp. mag. K. Saarse. 8.35 perenaistele. Turuteated.

16.50 teated ja rekl. 17.00 väike muusikaline matk valsitaktis (helipl.). 17.30 prof. dr. med. V. Hiie: Kuidas lastele kindlustada terveid hambaid. 17.50 Kuulake Kardosh-lauljaid (helipl.). 18.10 lastele. „Kaevu-näkk", S. Luide-Vettiku muinasjutu ainetel seatud kuuldemäng. 18.40 päevauud. 19.00 õige aeg. Teated. 19.05 mandoliinimuusika. Eesti mandol. klubi kvintett. 19.40 mag. H. Rebane: Kindralkuberner markii Paulucci ja eesti talupojad. 20.00 õhtukonts. RR ork., juh. P. Nigula, ja S. Rachmaninov. 21.35 aktuaalne kümmeminut. 21.45 aiandusnõuanne. 22.00 õige aeg. Päevauud. ja sporditeated. 22.10 balletimuus. (helipl.). 23.00—23.10 esperantokeelne nädalakroonika.

---

7. peatükk.

Raiefield polnud mees, kes suutis wastu panna soowile selgitada kõike salapärast. Ta uudishimu oli teda sageli wiinud hädaohtudesse. Erandjuhna oli see ainult mõni minut tagasi päästnud ta elu. Ta otsustas loobuda äsjasest kawatsusest ja maanduda siin nagu tawaliselt.

Kuid ta ei maandunud mitte kohe. Enne tegi ta wäljaku kohal mitu tiiru ja see manööwer wõimaldas tal ära tõmmata parema käe kinda ja wõtta kaitseprillid eest. Kuuetaskust tõi ta esile rewolwri ja asetas selle põlwedele walmis. Siis päästis ta lahti kinnitisrihma ja walmistus maanduma. Wiperusteta laskus lennuk maapinnale, weeres mõni meeter edasi ja peatus siis pidurite wajutusel.

Raiefield haaras rewolwri ja ronis kähku lennukist wälja. Tuluke oli umbes sada jardi eemal ja oli kogu aja püsinud paigal. Kuid mis ka ei juhtuks, ta oli walmis Mancet'ga kohtama, kui Mancet on tõesti seal.

Krabin ta selja taga sundis teda kähku pöörduma. Kahwatul kuuwalgel märkas ta meest, kes ettewaatlikult hiilis tema poole.

Järsu liigutusega tõmbas ta rewolwri kaitse ja sirutas laskeriista ette. „Seis!" käsutas ta kähisewal häälel. „Olete see teie, Mancet?"

Wastust ei tulnud. Aga kuna läheneja peatus, kuulis Raiefield weel teisi samme. Ja neid kostis igast küljest! Umbes pooltosinat relwastatud kuju ilmus nähtawale.

„Wisake relw käest!" käsutas üks neist, arwatawasti jõugu juht.

Raiefield ei kuulanud kohe sõna. Kuid kuus tema poole suunatud rewolwrit ei õhutanud just wastupanu. Wastumeelselt awas Raiefield peo ja laskis rewolwri langeda.

„Päris kena wäike seltskond," ütles ta küünilise naeratusega. „Wäljawalitud salk Mancet' usaldusalustest — eks ole?"

Sama mees, kes oli tal käskinud relwa wisata käest, astus ettepoole ja lausus Raiefieldi suureks üllatuseks: „Oleme tolliametnikud. Meile teatati, et weate salakaupa."

Ta puudutas käega Raiefieldi taskuid ja weendunud, et mehel polnud enam relwi, käskis ta kaaslastel pista rewolwrid tasku. Ta ise jäi Raiefieldi kõrwale, kuna teised hakkasid läbi otsima lennukit.

„Te ei leia midagi," ütles Raiefield. „Mees, keda te otsite, on arwatawasti siin lähedal asuwas majas. Wiin teid sinna, kui annate oma meestele käsu lennuk rahule jätta."

„Mees, keda me otsime, on siin," oli lühike wastus. „Ja siia see mees jääbki."

Raiefield wandus waikselt. Ta oli rohkem pahane kui hirmul enda tabamise pärast.

„Tahaksin midagi öelda —" alustas ta, kuid tolliametnik katkestas teda järsult.

„Mitte praegu. Hiljem antakse teile wõimalus seletust anda."

„Kuid kas teate, ma olen —"

„Waikige," kõlas äge wastus. „Mul pole praegu aega kuulata."

Ta pöördus üle waatama lennuki läbiotsimist ja Raiefield kiristas nõutult hambaid. Mehed on sunnitud teda wabastama, kui nad midagi ei leia. Kuid wahepeal kaotab ta rohkesti aega. Puude wahelt wõis ta näha Fairfieldi mõisa, kus ühest aknast wilkus tuluke. Arwatawasti wiibis Mancet seal, kuid ta wõis iga hetk lahkuda.

Tolliametnikkude juht oli wiibanud kellelegi mehele, ja jättes selle Raiefieldi walwama, eemaldus ise.

Raiefield heitis meeleheitliku pilgu käekellale.

„Wõib-olla teie kuulate mind," ütles ta ja alustas seletust, mida teine ilmsesti ei uskunud. Weidi aja pärast waikis ta ja waatas uuesti kella.

„Ootate kedagi?" küsis walwur.

„Jah. Oma kaasroimarit. Kui olekssin kutsunud teda siia, selle asemel, et teda oodata lasta Londoni tee ääres, poleks selline lugu juhtunud."

„Halb küll," wastas tolliametnik. „Wõib-olla tuleb ta teid otsima."

„Wäga wõimalik. Ja kui ta tuleb, pole teil enam midagi öelda."

Weel kümme minutit möödus. Siis kõlas kauni muusikana Raiefieldi kõrwu automürin. Auto sõitis tuledeta ja polnud selletõttu nähtaw. Kui aga mürin waikis, arwas Raiefield, et sõitjad olid märganud lennuki tulesid ja läheneesid jalgsi.

Weel wiis lõpmatult pikka minutit ja kaks meest ilmusid puude wahelt nähtawale. Kuid tolliametnikud olid nende tulekut kuulnud ja jõugu juht sammus neile wastu. Järgnes lühike kõnelus ja siis läheneesid kõik kolm Raiefieldile.

Üks uustulnukaist oli umbes Raiefieldi wanune, pikk ja kõhn. Lennukit läbiotsiwate meeste lampide walgel tundis Raiefield ta kohe — see oli New Scotland Yardi peainspektor Robert Strong. Teine, tüsedam mees, kes talle mõtlikult järgnes, oli seersant Tomkins.

Raiefieldi morni ilmet nähes tähendas inspektor Strong naeratades: **„Sul näib olewat sekeldusi? Hea, et ma tulin."**

„Wäga hea," urises Raiefield. „Oled neile meestele öelnud, kes ma olen? Wõib-olla nad sind usuwad."

Strong oli ohtlikule üritusele endamisi ennustanud wäga mitmekesiseid lõppe, kuid ta polnud kunagi kujutelnud, et tolliametnikud oma liigagarusega täielikult rikuwad ta kahenädalase pingsa töö.

„Seletasin asjaolusid lühidalt," ütles ta ja lisas tõrelewalt: „Mõnikord on hea, kui selja taga seisab tunnustatud seaduslik asutus, Victor. Mul on politseikaart, mis otsekohe selgitab mu isiku, kuna sul —"

Ta kehitas õlgu ja Raiefield ainult nohises wastuseks. Sel hetkel ei osanud Briti salaluure agent Victor Raiefield öelda midagi waimukat.

8. peatükk.

Koos seersandiga ruttasid Strong ja Raiefield politseiauto juurde. Tuli Fairfieldi mõisa aknast kumas weel endiselt, kuid Raiefield pidas Mancet sealwiibimist waewaltusutawaks.

„Oleme kogu supi kenasti rikkunud," oigas Raiefield. „Pidanuks kuulama su nõu ja Mancet'ga eile õhtul pärast su helistamist mitte enam kohtama. Kokaiinil, mida pidin wedama, olid erilised omadused — see plahwatas kanali kohal."

Matkamärkmeid munaühisustest.

Munaühisused on Eestis uus liik ühistegelikke ettewötteid. Enamik neist on töötanud pisut üle aasta. Minu tookordse matka eesmärgiks oli tutwuda meie enamarenenud linnukaswatuse rajooni munaühisuste töö ja tegewusega Järwa- ja Wirumaal.

Esimene peatus oli Paide munaühisuses. Ühisus töötab teist aastat. Ladu asub turu ääres nägusates ruumides. Ühisuse teenistuses on neli inimest. Wastuwötu rajoon on jagatud kogumise ringideks, neid on 18. Nagu wastuwötu aruannetest selgus, on ühisuse piirkonnas parimaks munarajooniks Koigi ümbrus. Ühisuse kaudu on tänawu turustatud üle miljoni muna. Ühisuse poolt on tehtud energiliselt tööd linnukaswatuse taseme ja munakwaliteedi tõstmiseks.

Paidest jatkan reisu Koeru. Koeru ühisuses peatudes jäi mulje, et praegu kuulub Koeru konwent linnukaswatuse poolest esimeste hulka riigis. Siin tuleb iga inimese kohta 4 kana, talundi kohta 19. Kui omal ajal pölastati neid inimesi, kes tegelesid munakaubandusega, siis nüüd näeme, et töötab samal alal ülikooli ja gämnaasiumi lõpetanu käsikäes, köneldes oma tööst ja kawatsusist iseteadwusega. Kui warem sobis iga kana pidamiseks, siis nõutakse nüüd toodangwöimelist kultuurtõuge. Kuid eks ole muuski osas pilt kohati tunduwalt muutunud. Lepapadrikud ja sooskaswawad jändrikud kased on pidanud maad andma lokkawatele wiljawäljadele. Kõssiwajunud katustega majad asendatakse uute ja nägusamatega.

Järgmine peatus oli J.-Jaanis, paigas, kus elas ja töötas umbes 35 a. tagasi Friedrich Lorenzon, J.-Jaani kiriku köstrina. Mees, kes asutas tol ajal umbes 200-päise kanakaswanduse, mis oli meie oludes haruldane. Siin ilmusid ka esimesed eestikeelse linnukaswatuse eriajakirja numbrid „Kodulinnu" nime all. J.-Jaani munaühisuse piirkonnas tuleb keskmiselt talundi kohta 18, iga inimese kohta 3,6 kana. Munad weetakse kokku weoautoga. Parajasti on sortijad kibedasti tegewuses munatoojatelt munade wastuwötmisega. Küsin munatoojalt wanemalt perenaiselt, kuidas ta on rahul munade wastuwötu korraldusega. Saan wastuseks: „Mis nüüd wiga, oma inimesed asja korraldajad. Kui midagi wiga, saad kohe ära ütelda, mis südamel." Perenaisele ei meeldi waid see, et nüüd nõutakse puhtaid mune. Ega temal selle wastu olla midagi, aga kana reo ei wötwat aru pähe ja määriwat munad ära.

J.-Jaanist edasi sõites peatume Simuna, Wäike-Maarja, Rakwere ja Ambla munaühisustes. Wiimane omab moodsa munadeweo auto, millele kombineeritud sortimise ruum. Ühisusel on 34 alawastuwötupunkti. Kümmekond munatoojat istuwad murul ja ootawad munade äraandmise järge. Mõnedel kaelkookudega kohale kantud kartulikorwid puhtaid suuri mune täis. Nii sünnib munakogumine üle maa, kohati isegi kaks korda nädalas, et eksporditaw kaup oleks parim, mida anda suudame.

Simuna ja Wäike-Maarja munaühisuste piirkonnad ei ole pindalalt suured, aga selle eest munarikkad. Simuna ühisus turustas möödunud aastal 3500 kasti eksportmune. Käesolewal aastal loodetakse rohkem. Alawastuwötupunkte on 13 kohas.

Teel Rakwerre wöib näha siin ja seal talu õuedel puhtatõulist kanakarju, kusjuures domineeriwaks on walge-leghorn, see üldtuntud munamasin.

Rakwere munaühisus moodustab endast juba munaühisuste peres suurkäitise. Siin töötab iga päew 7—8 inimest. Hooaja jooksul loodetakse turustada 3,5—4 miljonit kanamuna.

See mida nägin ja milles wõisin weenduda külastatud ühisustes, oli julgust ja hoogu andew. Ei ole kahtlust, et wisa tööga selgi alal saawutatakse tulemusi, mis tohiks kasuks olla Eesti linnukaswatusele.

R. Paglant.

Surnuks lõi mehe autoraam.

Kolmapäewa õhtul toimetati Rakwere linna furnukunris eelmisel õhtul Haljala wallas Tallinna-Narwa maanteel auto all surma saanud Al. Transi laiba lahkamist, et selgusele jõuda surma põhjustes. Nagu ilmnes lahkamisel, oli tal otsaesse lun sisse muljutud ja peaaju purustatud. Ka oli murdunud wasaku käe luu ning marrastusi oli hulgaliselt wasakul küljel. Arsti arwates on surm tulnud silmapilkselt. Weel selgus, et A. Traus polnud õnnetuse momendil päris kaine, kuna siiskonnas leiti alkoholi.

Surmasaamise üksikasjust on selgunud, et mees auto rataste alla ei jäänud, waid sai auto platwormi nurgaga hoobi pähe. Platwormi nurga küljest leiti isegi tutikene juukseid. Hoobi saamine oli aga tõenäoliselt tingitud mehest endast, kes wiimasel silmapilgul kaotas jalgrattal sõites tasakaalu ning wibawa rattaga pööras paari meetri kauguselt wastutulewale autole lähemale ja sai riiwawa hoobi. Nii jalgrattur kui ka auto sõitsid õiget kätt.

Surmasaanu Al. Traus oli endine Haljala wallawanem ja wiimasel ajal wallatwolinik.

Hiline äike Pärnumaal.

Pärnu, 6. oktoobril.

Kolmapäewa õhtupoolikul kella 5—6 ajal läks üle Pärnu linna ja lähema ümbruskonna tugew äike. Seniste teadete järele pole pikkehoog kuskil kahju sünnitanud. Hilisügisene äike tuli kõigile wäga ootamatult.

Sõratõve võimutsemine Euroopas.

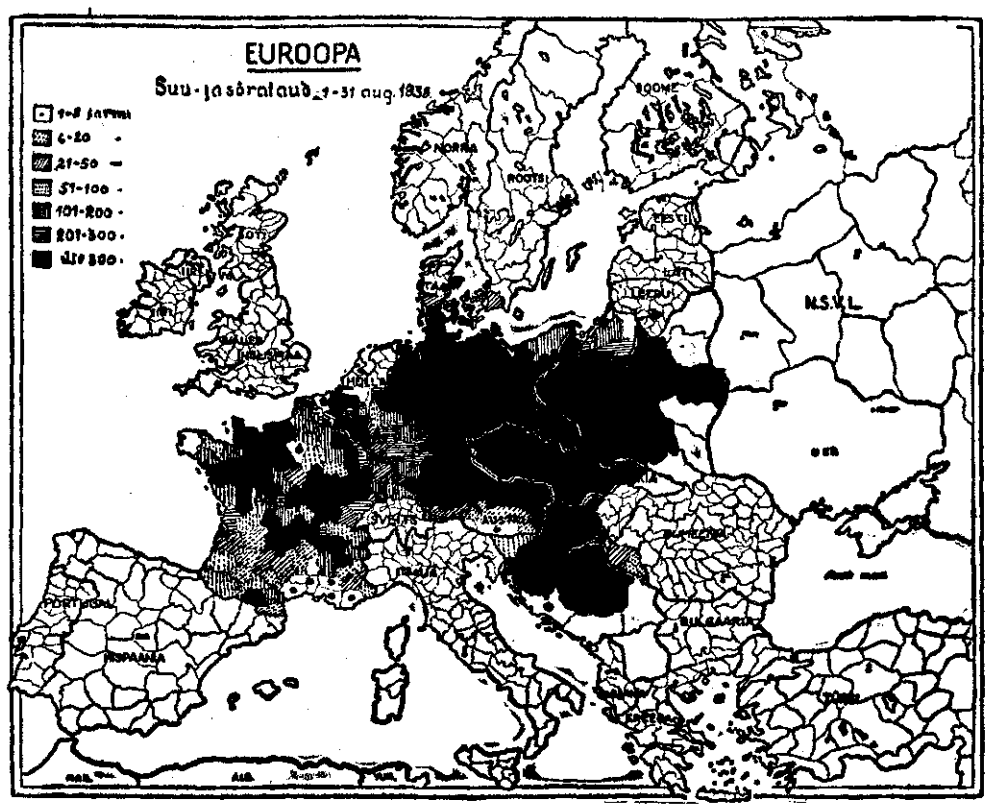

Ülalolew kaart näitab, kuiwõrd laialdaselt suu- ja sõratõbi Euroopas wõimutseb. Kaardil on iga riik jagatud üksikuisse maakondadesse ning siin püütakse anda ülewaade, kui mitmes maakonnas taud on augustikuu jooksul jällegi lewinud. Maakonnad, kus taudi ei ole esinenud, on jätetud walgeks. Kus aga esines uusi haigestumisi, seal on need maakonnad mitmesuguselt joontega wiirutatud — arwestades haigestumiste arwu maakonnas, mille kohta on märgid kaardi nurgal. Kui aga haigestumiste arw oli nii suur, et augustikuu jooksul maakonnas esines enam kui 300 majapidamises uusi nakatumisi, siis on need maakonnad märgitud täiesti mustana. Nagu mustadest laikudest näeme, on niisugune olukord peagu kogu Saksamaal, Poolas, Tshehhoslowakkias ja Belgias, kuna tugewasti on taud lewinud ka Rumeenias ja Lõuna-Slaawias. Prantsusmaal, kus taud algas ja hulk aega rängalt möllas, on näha siiski juba tagasiminekut.

Millise suure ulatuse taud Euroopas on wõtnud, annawad alljärgnewad arwud, mis on koostatud kuni 1. septembrini saadud andmeil. Nii oli Poolas taudist nakatatud 134.340 majapidamist, Saksas koguni 496.996 majapidamist. Prantsusmaal wõimutses taud weel 157.017 majapidamises ning haigestunud oli neis majapidamistes kokku 2.551.482 looma. Belgias walitses taud 25.525 majapidamises, kus haigestunud oli 347.482 looma. Kõige wiimased tähelepanekud aga näitawad, et taud on hakanud juba oma ägedust osalt kaotama ning hakkab oma ulatuses pisut tagasi minema.

Waadeldes senist suu- ja sõrataudi käiku, wõib konstateerida selle suurt nakkawust ja rasket iseloomu. Taud ilmus Euroopasse 1937. a. maikuus Lõuna-Prantsusmaale Püreneede ja Marseille piirkonda, kust ta kiiresti lewis põhja poole, ulatudes paari kuu järele juba Inglise kanalini. Nakatus Belgia, Holland, Saksa- ja Inglismaa. 1937. a. lõpuks oli taudistunud kogu Lääne- ja osaliselt Kesk-Euroopa. 1938. a. algul ilmus taud Tshehhoslowakkiasse, Poola ja Austriasse, lewines sealt Ungarisse, Jugoslaawiasse ning augustis Rumeeniasse ja septembris Leedumaale. Taamist lewines suu- ja sõrataud septembrikuus Lõuna-Rootsi. Praegu on taudist wabad Eesti, Soome, Norra, Läti ja Bulgaaria, kuna Nõukogude Wene, Kreeka, Albaania ja Hispaania kohta puuduwad andmed. Helweetsia, Itaalia ja Türgimaa on taudistunud, kuid kui suures ulatuses, selleest puudub lähem ülewaade.

Purjek „Karin" karil.

ETA. Helsingi, 6. oktoobril.

Eesti kolmemastiline kuunar „Karin" sõitis kolmapäewal Jussarö lähedal karile. Kuna „Karin" oli teisipäewal ägedas tormis kaotanud takelaažhi ja hakanud triitwima Soome ranna poole, sattus ta lõpuks weealustele karidele Segelsgäri juures. Mereõnnetuse teate saades sõitis Soome päästeseltsi päästelaew „Outoori" kell 14.30 Hangosti õnnetuspaigale, kus tal õnnestus wabastada merehädalist karilt ja wedada laewa tuule warju Hestö-Busö lootsijaama. „Karin" on saanud leki, mis ei olnud siiski wäga suur, nii et laewa wöidi tühjendada weest laewa pumpade abil. Laew on suur 400 tonni. Laewal on 8-liikmeline meeskond. Laewa kapteniks on Kallos.

Revolutsiooni keerises.

Briti salaluure agendi mälestusi Venemaalt. 11

Neljandal öösl aga juhtus nalsakas lugu. Olin juba nii oma uue ümbrusega harjunud, et pidasin kalmistut nagu oma eramaaks. Sellepärast üllatusin, kui kuulsin äkki läbi une okste raksumist inimese sammude all.

Mihail Semashko haua ümber kaswasid tihedad põõsad ja lähenejal oli mind wöimatu näha. Kuid mind huwitas, kes see õine külaline oli. Õigust öelda, kohkusin ka weidi, sest kartsin, et jälitajad on juba minu kannul.

Tõusin ettewaatlikult istukile, ei näinud aga kedagi. Siis roomasin põõsaste warjus weidi kaugemale ja piilusin risti tagant wälja.

Wööras oli lähemal kui oletasin ja ta nägi mind. Kuid arwatawasti pidas ta mind waimuks, sest ta keeras kannalt ringi ja põgenes jooksles. Nii palju kui jõudsin waadata, oli ta üsna wana mees.

Umbes wiiekümne sammu kaugusel seisatas ta, kummardus, wõttis maast murdunud risti, hiiwas selle õlale ja läksitis siis wärawa poole.

Ma ei usu, et ta kunagi weel sõandas kalmistule ahjukütteks riste warastama tulla.

Uues korteris.

Enne lahkumist ütles Peter Petrowitsh, et wõin asuda elama tema tuppa üliõpilasmajja. Seal oli alles hilsuti toimetatud põhjalikku puistamist ja sellepärast polnud tshekiste niipea karta.

Ta oli ukseholdjale teatanud, et sõidab jälle pikemaks ajaks ära, andes oma toa ajutiselt minule edasi. Saanud hea jootraha, oli ukseholdja sellega päristunud.

Wahepeal olin hankinud endale uued isikut tõendawad paberid. Olin nüüd Aleksander Bankau, tehasetööline. Dokumendid olid ehtsad, kõigi pitsatite ja allkirjadega warustatud, sest need walmistas tehase juhataja ise. Ta oli nimelt minu wana tuttaw.

Alates „uut elu" põletasin kõik Markowitshile wälja antud tunnistused. Kahju oli weidi, sest Markowitshina polnud mu käsi just halwasti käinud.

Siis asusin Peter Petrowitshi korterisse. Waletaksin öeldes, et seal oli mugaw ja meeldiw, kuid olin elanud hullemaiski urgastes.

Tuba oli umbes kümme jalga pikk ja wiis jalga lai, wäikese orwaga, kus seisis pesulaud weekannu ja ämbriga. Wett tuli tuua ühisest pesemisruumist pika koridori otsas, ent kuna weewärk töötas tujukalt, juhtus sageli, et terwe maja, kus elas paarsada üliõpilast ja nõukogude ametnikku, oli wahel päewade kaupa ilma weeta. Kui aga kraanist wähegi wett nirises, õigemini tilkus, siis kasutas igaüks juhust, et end weidike harida, tarwitades sealjuures üpris ettewaatlikult seepi, mille hankimine polnud tol ajal kerge.

Ent hirmsaimaks nuhtluseks olid üliõpilasmajas lutikad, prussakad ja igat liiki ussikesed, kes wingerdasid kõikjal, seintel, nurkades ja mööblil.

Minu toa aken awanes haisewale õuele. Palawail ilmadel oli õhk otse pööritaw ja nii mõnigi kord meenutasin kahetsusega Wolkowo kalmistut, kus wähemalt wõis mõnuga hingata.

Kuid mul oli nüüd laud, kus wõisin koostada oma aruandeid, milliseid endiselt hoidsin tädi Natalja matmispaigal, sest kodus olnuks nende säilitamine liig riskantne.

Kirjutasin küünlatule wilkuwal walgusel — elektriwoolu andmine oli eramajadesse katkestatud — ja wõitlesin putukate ja ussidega, kes roomasid isegi paberile sule ette.

Krasnaja Gorka mäss.

Klahonka asi oli lõpetatud. Ta oli töepoolest saadetud Moskwasse Lenini juure ja wiimane oli ta otsekohe ära tundnud. Waba kodanikuna wäljus ta Kremlist ja alustas uhkena koduteed.

Juba järgmisel hommikul külastas teda komissar, kes teda oli tembeldanud burzhuiks ja kontrrewolutsionääriks, ja palus arusaamatuse pärast alandlikult wabandust, lubades, et tshekaa „lugupeetud seltsimeest" tulewikus enam ei tülita.

Huwitaw selle loo juures on seik, et seda könelust kuulas pealt Aleksander Bankau, kes parajasti wiibis kõrwaltoas!

Kahurid olid mürisenud, kui lebasin Aleksander Markowitshina Mihhail Semashko hauaplaadil ja nad mürisesid ikka weel edasi.

Kuid need polnud inglise kahurid, nagu olin lootnud, waid punaste suurtükid. Enamlaste laewad pommitasid Krasnaja Gorkat, kus oli puhkenud mäss.

Pikkamisi immitsesid teated wastuhakust ka Leningradi. Osutus, et tegemist oli ulatusliku salasepitsusega, mille sihiks oli kukutada enamlaste wõimu.

Mässunõu algatus oli tulnud Kroonlinnast, kuid kahtlus oli millegipärast langenud Krasnaja Gorka — Punamäe — kindluse komandandile, kes, nagu kõik teised tsaariaegsed ohwitserid, seisis poliitilise komissari walwe all.

See oli 13. juunil, kui komissar sai käsu komandandi wangistamiseks.

Kuid komandant ei mõtelnudki alistuda. Hoopis wastupidi: ta wangistas ise komissari ja enamlise partei rakukese liikmed, ning kuulutas Krasnaja Gorka punaste ikke alt wabanenuks. Julges ettewõttes toetas teda terwe garnison.

Kindluses heisati walge lipp ja siis pöörduti abipalwetega Eestis ja Soomes tegutsewate „walgete" wägede poole.

Aga abi jäi tulemata.

Ka Kroonlinna wandeseltslased kõhklesid, sest kokkuleppe kohaselt pidi mäss algama hiljem ja ettewalmistused olid alles täies hoos.

Ainult enamlased ei wiiwitanud. Nad saatsid kiiremas korras lahinglaewad „Petropawlowski" ja „Andrei Perwozwannõi" Krasnaja Gorkat pommitama. Seistes wäljaspool kindluse patareide tulepiiri, polnud neil endil karta wähematki hädaohtu ja lahing kujunes ühepoolseks.

Samal ajal toimetati maale rühm madruseid ja Moskwast kohale kutsutud eriti usaldusväärne pataljon, kes alustasid kindlusele rünnakut.

Vabariigi President K. Pätsi toetus emade puhkekodule.

Naistegelastest moodustati puhkekodu hoolekogu.

Wabariigi Presidendi K. Pätsi juures käisid keskнädalal Kodumajanduskoja esinaine proua L. Eenpalu, proua M. Selter ja Koja juhatusliige proua J. Steinmann. Nad tutwustasid Wabariigi Presidenti emadepäewa peakomitee algatusel asutatawa puhkekoduga emadele. Puhkekodu tuleb Elwa ja maja selleks on juba omandatud.

Wabariigi President K. Päts tundis suurt huwi selle algatuse wastu ja määras tema käsutuses olewatest summadest puhkekodu maja sisustamiseks ja remondiks 3000 krooni.

Emade puhkekodu asutamise möte kerkis üles 15. emadepäewal. Emad, eriti lasterikaste ja kehwemate perekondade emad, wajawad puhkust ja kosumist, aga kuna neil enamasti puudub selleks wöimalus, siis otsustati asutada emadele puhkekodu. Emadepäewa peakomitee kogus puhkekodu asutamiseks suurema summa ja andis selle Kodumajanduskoja käsutusse. Koja juure loodi emade puhkekodu hoolekogu, kuhu on palutud 15. emadepäewa peakomitee juhataja pr. M. Selter ja kuuluwad liikmetena dr. M. Ambros Maanaiste Keskseltsist, pr. J. Steinmann Naisliidust, prl. E. Kirsipuu Sotsiaalministeeriumist, pr. H. Mäelo Eesti Naiste Karskusliidust, prl. H. Ottenson ja pr. A. Kuperjanow Kodumajanduskojast ja prl. L. Martin KMNÜ liidust.

Puhkekodu awatakse hiljemalt 1. aprilliks 1939. a. ja korraga mahutab puhkekodu 20 ema.

Vladivostokist kodumaale.

Ema kahe pojaga jöudis 20-aastase wöörsil viibimise järele Narva kaudu Eestisse tagasi.

Narwa jaama kaudu opteerus Kaugidast, Wladiwostokist Eestisse eestlanna Jida Paju ühes oma laste, 10-aastase Engeki ja 13-aastase Arseniga. Narwast J. Paju sõitis kohe edasi Tartu oma öe juurde, kuhu ta kawatseb esialgseks jääda peatuma.

Jida Paju on endine Narwa Kreenholmi wabriku tööline ja asus Wenemaale 1918. aastal. Peatunud esialgu siin-seal Wenemaa linnades, ta siirdus löpuks Wladiwostokki, kus sai lihttöölise koha kompwekiwabrikusse. Siin ta peatselt ka abiellus ühe wenelasest töökaaslasega. Abiellumisele waatamata ta säilitas Eesti kodakondsuse, missugune asjaolu wöimaldas nüüd ka tagasipööramise kodumaale. Möni aasta tagasi ta laskis end mehest lahutada ja kuna üksinda kahe lapse üleskaswatamine sealsete tööolude juures kippus käima üle jöu, nöutas ta wäljasöiduloa, lootes Eestis tuttawate ja sugulaste keskel leida lahedamaid äraelamise wöimalusi.

Wladiwostokist Jida Paju asus teele septembri keskpaiku. Pikk ja kaukestew reis pole poistele näiliselt möjunud siiski wäsitawalt, esmakordselt ema kodumaa pinnale jöudes on nendel juba jaamas käsil tuhat askeldust ning kiputakse wägise linna, et omal käel teha üks tutwunemisreis siinsete oludega. Poisid on mölemad öppinud Wladiwostoki wene algkoolis. Ema tahab nüüd ka Eestis panna poisse kögepealt kooli. Ainus häda on wahest see, et kumbki ei oska sönagi eesti keelt. Wene algkoolis ema ei taha siiski neid lasta öppimist jatkata.

Krahw Bergi elutöö jatkamisele.

Põllutöökeskkooli asutamine Sangastesse Haridusministeeriumis kaalumisel.

Hiljuti Walga maawalitsuses toimunud Walgamaa omawalitsustegelaste ja põllumeeste konwentide esindajate nöupidamise otsuse kohaselt käis eile haridusminister kol. A. Jaaksoni ja põllutööminister A. Tupitsi jutul Walga maawanem W. Welner, et selgitada põllutöökeskkooli asutamise tarwidust Sangaste mõisa. Haridusminister kol. Jaakson tähendas jutuajamisel, et küsimus ongi Haridusministeeriumis juba kõne all olnud ja tänu Walgamaalt tulewale soowiawalbusele wöib nüüd loota, et see küsimuse kiiremale otsustamisele kaasa aitab. Haridusminister märkis ühtlasi, et peale Walga nöupidamisel awaldatud seisukohtade on teisigi põhjusi, mis möjutawad kaasa põllutöökeskkooli asutamist Sangastesse. Üheks põhjuseks on kahtlemata surnud krahw Bergi suured teened Eesti põllumajanduse arendamisel ja ei oleks õige, kui seda tööd, mida Sangastes aastakümnete jooksul tehtud, seal nüüd enam edasi ei arendataks. Kõige sobiwam moodus selleks oleks põllutöökooli asutamine.

Ka põllutööminister A. Tupits, kellega Walga maawanemal hiljem oli kokkusaamine, tähendas, et Sangaste mõis peaks ka tulewikus teenima Eesti põllumajanduse huwe ja ei oleks mõeldaw, et mõis läheks wöörastesse kätesse.

Sangaste krahvi elutööd jatkatakse talumajas.

Sangaste-Kuiksillal wäikekohapidaja pr. Constance Kalm, kes warem oli krahw Bergile lähemaks abiliseks sordiaretustöös, jätkab sangaste rukkisordi aretust edasi. Tänawu on see sort annud õige rikkalikku saaki. Nii on ühest seemnest saadud kuni 800 tera, seejuures on aga rukkipea ligi 20 sentimeetrit pikk. Parimaks rukkiks on neljatahuline, selle pea kaal on keskmiselt kuus grammi, kusjuures aga sõkal ei kaalu üle 0,5 gr. Kunstliku isetolmlemise teel tahab pr. Kalm aretada püsiwat isetolmlejat rukkisorti, mis wöib põllul anda ligi 100 seemet. Aretustöö nöuab palju hoolt ja waewa, kuid nagu tähendab pr. Kalm, on ta sellest töst nii huwitatud, et ei saaks seda kuidagi pooleli jätta.

Hobusõidukitele nimelauad.

Teedeministeeriumis peeti teedeosakondade juhatajate ja maainseneride nöupidamine liiklemisolude korraldamiseks.

Maanteede talituses peeti teedeosakondade ja maa-inseneride ühist nöupidamist, millel arutusel oli rida teede korrashoidu ja liiklemist puudutawaid küsimusi. Nöupidamisel otsustati, et 2. ja 3. klassi teede tonnaazhi määramisel tuleb küsida maanteede talituse nöusolekut. Sellega hoitakse ära wöimalus, et ühel teel, mis läbistab mitme maakonna piire, sõidukite lubataw tonnazh kujuneks mitmesuguseks.

Karjateede küsimuses, mis eriti teraw Lääne- ja Saaremaal, tunnistati tarwilikuks

karjateede rajamine eeskätt 1. klassi teede ääre.

Sellega hoitakse ära sagedaseks läinud önnetused maanteedel liikuwate karilloomadega.

Teemeistrite piirkonnas töötawate alaliste tööliste küsimuses peeti wajalikuks kuupalgaliste tööliste kaadri loomist, milline tõstab töö kwaliteeti.

Maal liikuwate hobuste warustamises numbritega, aadressiaudadega, reflexklaasidega ja laternatega jöuti otsusele, et kuigi see on tarwilik, ei ole ta praegu läbiwiidaw. Maanteel liikuwailt sõidukeilt peeti wajalikuks aga nöuda lauakese kinnitamist, millele oleks märgitud

omaniku elukoht — wald ja talu.

Warustamine numbritega, laternatega ja reflexklaasidega tunnistati warajaseks, kusjuures peeti aga soowitawaks alustada selle heaks propagandat.

Kölbmatuks muutunud teedekapitali warade realiseerimise küsimuses peeti praegumakswat korda raskepäraseks, kuna see nöuab oksjoni korraldamist ka kõige pisema asja müümise puhul. Nöupidamisel awaldati soowi, et maanteede talitus astuks samme senimaksnud korra lihtsustamiseks.

Kaaludes teemeistrite küsimust, peeti tarwilikuks kõige kiiremas korras neile wäikeste kraamiweo-autode soetamist. See wöimaldaks teemeistril wajalise liikumise ja tarwiduse korral ka tööliste ja töörii-tade kohalewedamise. Weoautode, traktorija teehöölite juhtidele, kes seisawad maanteede talituse teenistuses, peeti tarwilikuks warustusena anda nahkkuued, wormimüüts, töörii-ded ja kindad. Koosolekul oli arutusel ka weel rida teisi küsimusi, millistes tehti üksmeelsed otsused.

Eestlane Austraalia ölitööstuse juhiks.

Kiwiöli tehaste juhataja ins. S. Uusna sai pakkumise Austraaliast asuda juhatama ehitatawat hiigelölikiwiwabrikut. Nagu kuuleme on meie öispets pakkumise wastu wötnud ja asub juba lähemal ajal teele oma uuele ametikohale. Uus öliwabrik Austraalias ehitatakse meie öliwabrikute eeskujul. Austraallased on omandanud ka öiguse kasutada Kiwiöli öliajamise meetodit.

Umbes 200 km Sidneyst, Austraalia kõrgel kaljumaastikul, asub Austraalia esimene põlewkiwikaewandus, milline seisma jäi 1922 aastal, kuna odawad maaölid põlewkiwiöli kui kallima turult wälja tõrjusid.

1937. a. loodi seal aga poolriiklik aktsiaselts, milles 50 protsenti aktsiaid kuulub Austraalia walitsusele, ülejäänud aga tuntud suurtöösturile ja miljonärile Davisele ja teistele Austraalia rahameestele.

Põlewkiwiöli tootmine Austraalias oli oma meetoditega aga päris lapsekingades ega töotanud olla kuigi tasuw ka muutunud olukordades. Et selgitada öli tootmismeetodeid mujal maailmas, sõitis Davis Austraalia walitsuse wolinikuna Euroopasse. Teiste kiwiölimaade seas külastas Davis Eestit, peatudes ka Kiwiölis. Põhjalikul tutwumisel leidis ta sobiwamaks Austraaliale a-s. Kiwiöli tehaste öliajamise meetodi. Kohe selle järele alustati läbirääkimisi a-s. Kiwiöli juhatusega öliajamise patendi ostmiseks. Läbirääkimised andsidki tulemusi.

Austraallased wajasid aga ka juhte, kes põhjalikult tunneksid öliajamise meetodeid ja tööd. Nad tegid ettepaneku a-s. Kiwiöli öliwabriku tegelikule juhatajale ins. S. Usnale asuda Austraaliasse uue suure ölitööstuse juhiks. Esimese pakkumise puhul on ins. S. Uusna teatanud, et ettepanek temale põhimötteliselt wastuwöetaw. Kuid kohale asumise puhuks seadis ta üles rea eri tingimusi. Kolmapäewal, 5. oktoobril saabus Austraaliast Kiwiölli ins. S. Uusnale telegramm, milles teatatakse, et seal löplikult otsustatud Eesti eriteadlase palkamine. Ins. S. Uusna saatis ka telegraafi teel oma nöusoleku kohale asumiseks.

Kui esialgsed töötulemused önnestuwad, ehitawad austraallased Sidneysse maailma suurema öliwabriku. See suurwabrik tahetakse walmis ehitada 1940. aastaks. Selle hiigeltehase juhiks jääks meie öispets ins. S. Uusna.

Austraallased on könelnud, et nad soowiksid Eestist saada ka wilunud oskustöölisi.

Austraalia põlewkiwi olewat oma öisisaldawuselt eriti wäärtuslik.

*

Ins. Sergei Uusna on sündinud Jõhwis 1905. a. Lõpetanud Paides 1924. a. reaalgümnaasiumi, astus ta Tallinna kõrgemasse tehnikumi, mille mehaanikateaduskonna lõpetas. 1934. a. asus tööle insenerina a-s. Kiwiöli keskjuhatuse juures. 1937. a. määrati ta a-s. Kiwiöli öliwabriku juhatajaks. Tema juhatusel on Kiwiölis teostatud suuremad täiendused ja ümberehitused.

Tallinna mootorpurjek vajus Mahu juures põhja.

Meeskond pääses vaevu eluga. — Laev uppus 2 minuti jooksul. — Tuuker asus päästmisvöimalusi selgitama.

Mahu sadamast umbes 1 km Aseri poole sõitis kiwile Tallinna mootorpurjekas, mille kapteniks on Jakob Poosmann. Mootorpurjekas sai nii raske wigastuse, et wajus umbes 2—3 minuti jooksul, ning meeskond suutis waid waewu wajuwalt laewalt eluga pääseda. Kolmapäewa hommikul sõitis tuuker kohale ja asus laewa päästma.

Jakob Poosmann oli oma mootorpurjekaga juba mönda aega Aseri sadama ehitustööde juures tööl, wedades sinna kiwihulki sadama sillakastide ja silla jaoks. Kuna meri on weel waikne, siis wöetakse kogu aeg laewadele suured kiwilastid peale. J. Poosmann sõitis Mahu sadamast oma täies lastis olewa kiwilaewaga Aseri suunas wälja ja jöudis sadamast umbes 1 km kaugusele. Tugewa lasti tõttu istus mootorpurjek nii sügawalt wees, et waid 1 jala wõrra oli laewa ülemine osa weepinnast kõrgemal. Umbes 4—5 sülla sügawuses wees on suur kiwi, mis ulatub umbes 3 jalga allapoole weepinda. Kuna kapten kiwi täpset asukohta nähtawasti ei teadnud, siis sõitis laew täie käigu juures kiwile otsa. Laewa põhja tekkis nii suur auk, et laew silmapilkselt hakkas wajuma.

Meeskonnaliikmed ruttasid kajutisse, kust nad päästa suutsid waid oma uuemad riided, kuid kauemaks wajuwale laewale polnud wöimalik wallaswara päästetööle jääda. Kiiresti tõmmati laewa järele käitega kinnitatud päästepaadid ligi, ning waewu jöuti neisse hüpata, kui laew juba wajus. Wesi on laewahuku kohas nii sügaw, et waid mastide otsad jäid weepinnale paistma.

Kuna laew on uus ning ainuükski mootor maksab 1200 kr., siis asub laewaomanik laewa üles tõstma. Tallinnast kutsuti tuuker kohale, kes päästetööd sooritab.

See on üle mitme aasta esimene laewahukk Wiru rannawetes, mille pärast Tallinna mootorpurjeka hukkumise teade kulutulena üle ranniku lewis. Randlaste seas walitseb suur huwi ka päästetööde wastu, sest paljud kahtlewad, kas laew lastist wabanemise järele weepinnale kerkib.

Lind, kes sööb oma sulgi

Haruldane lõunamere lind Wilsandis.

Wilsandi „lindudekuningas" A. Toom püüdis neil päewil wörgust haruldase merelinnu — pirsi, kes on magedawee lind, elab lõunameredes ja esineb meil wäga harwa.

Et selgitada, mida haruldane lind tarwitab toiduks, lahkas A. Toom linnu, leides selle kõhust 3 wäikest ogalikku. Muu osa linnu kõhust oli täidetud wiimase wöimaluseni udusulgedega. Selgus, et need olid pirsi oma suled, kuna linnul oli parajasti sulgede wahetamise aeg.

A. Toom konserweeris linnu kõhu ja saatis selle Tartu ülikooli zooloogia instituudile selgitamiseks, kas lind tarwitab oma udusulgi toiduks, wöi toimub sulgede söömine mõnel muul põhjusel.

Laste halvatustõbi Raasikul.

Raasiku wallas, Sambo külas. Jaagu talus haigestusid lastehalwatusse 5 a. wanune Taimi Känd ja 33 a. wanune Adele Känd. Mölemad haigestunud paigutati Tallinna linna 2. haiglasse, kuna koduswiibiwaile lastele, kellest üks on 3-kuine ja teine 4-aastane, süstiti jaoskonnaarsti poolt seerumit.

Arwestades haiguse edasikandmise wöimalusi piima kaudu, on Harju maakonna arsti poolt tehtud Raasika jaoskonna politseikomissarile korraldus, et piima müük ja wiimine meiereisse Jaagu talust keelataks kuni 4. nowembrini k. a. Samuti on maakonnaarsti poolt tehtud korraldus, mille kohaselt Jaagu talu elanikel ei tohi teiste isikutega läbikäimist olla ühe kuu kestel.

Tules hävis Petserimaal loomalaut.

Wilo walla Bobgorje külas süttis teadmata põhjusel põlema talunik Stepan Krusamägi laudahoone, mis oli ühise katuse all elumajaga. Laut põles täielikult maha, kuna elumaja osa suudeti häwimisest päästa ja siin põles ära waid katus.

Millest tuli alguse sai, pole teada, kuna laut seisis kasutamata ja majarahwas seal sees ei ole käinud juba tükil ajal. Lauda ja maja wahel asus tühi ruum, mille seinad olid tehtud laudadest ja waiadest ning tules häwis ka see. Siia oli wihma eest warjule paigutatud ka mitmesugust wallaswara, mida ei läinud korda tulest päästa.

Omanik hindab tules hukkunud waranduse wäärtust 500 kroonile.

Pühapäeval üleriiklik lõikuspüha.

9. okt., pühapäewal, peetakse ülemaaliselt lõikuspüha kõigis kogudustes.

Lõikuspüha puhul soowitab sotsiaaltöö toimkonna juhataja öp. B. Ederma koguduste hoolekande komiteedele ja ühingutele korraldada ühine lõunasöök, millele kutsutaks koguduste waesed ja koguduse tegelased. Lõunasöögi otstarwe ei ole mitte ühekordses toitmises, waid pidulikus kooswiibimises, millele järgneb palwetund. Samuti wöib lõunasöögiga ühendada tawalist toiduainete jagamist puudustkannatajaile.

Järwamaa põllumees oma muredest.

Poolakad enamikus on head töölised. — Soowitakse tööliselamuid, uudismaade ülesharimise hoogsat jätkumist ja põllumajanduse mehhaniseerimist.

Nagu toodud meie lehe eelmises numbris, korraldas Põllutöökoda ankeedi Poola tööliste ja nende peremeeste seas, kes peawad Poola põllutöölisi. Wastused ankeedile on saabunud nüüd ka Järwamaalt ning need kujunewad üsna paljuütlewaiks. Kõigepealt selgub, et määraw enamus peremeestest on oma poolakatega täiesti rahul. Neid, kes ei oska korralikult töötada, leidub poolakate hulgas üsna wähe. Samuti on rahul peremeestega ka enamik poolakaid, kellest paljud tahawad jääda Eestisse ka talweks. Nendest aga, kes talweks siirduwad tagasi kodumaale, paljud tahawad tulla Eestisse tagasi ka tulewal aastal, lubades tuua kaasa 3—5 töölist, kes samuti tahaks siin asuda tööle.

Ankeet pidi peale muu aga selgitama ka seda, kas põllumehed tahawad tulewikus Poola põllutöölisi. Kokkuwõtlik wastus sellele on jaataw. Järwamaa põllumehed leiawad, et teist teed meil ei ole. Ümbruskonnas ei teata kuskil inimesi, keda wõiks saada tööle ja põllumajanduse mehhaniseerimine ei arene nii kiiresti, et aasta-paari pärast piisab näiteks ühest töölisest. Poola põllutöölisi on tarwis ka tulewal aastal, — nii kõlab põllumeeste otsus Järwamaal. Ja edasi leitakse, et maale on tarwis tööliselamuid. Mõned leiawad koguni, et töölistele tuleks anda weidi maad ja ühe lehma pidamise wõimalused. See oleks põllutööle mitmeti kasuks.

Minnakse aga weel kaugemale ja leitakse, et uudismaade ülesharimise aktsiooni tuleb meil tublisti siiwendada ja kiirendada. Ka see töö wajab töölisi. Ja kui osa talupidajaid kurdab, et lepingu järele Poola põllutöölised on meil liiga kana sügisel, siis teine osa märgib, et sügisel saab neid kasutada uudismaa tegemisel. Uudismaa omalt poolt aitab aga lahendada ka tööliste kriisi põllumajanduses, sest ta soodustab põllumajanduse kiiremat mehhaniseerimist kas wõi näiteks sel wiisil, et heinamaid muudetakse kultuurmaaks ja seal on wõimalik töötada masinatega. Tulewikus seega nõudmine inimlõõjõu järele kahaneb niikuinii. Tuleks aga hoolitseda ka maade kuiwendamise eest, misjuures osas tahetakse näha weeühingute arwu kaswamist ja kiiremat magistraalkraawide kaewamist.

Mitmed põllupidajad Järwamaalt on asunud seletama linna walgumise põhjusi ja otsima sellele nähtele lahendusi. Põhjusi nähakse linnaelu mugawuses ja paremates tingimustes. Kuid ei salata ka, et paljud noored walguwad linnadesse, ilma et neil oleks seal õiget tööd wõi olemist, — aetakse läbi kuidagi peost suhu ja pooliti laiseldakse. Seesuguste linna läinute suhtes leitakse, et on tarwilik linnades registreerida töökohti ja wõtta tarwitusele abinõud, mis sunniksid neid, kellel linnas ei ole õiget tegewust, minema uuesti tagasi maale. Järwamaa põllumehed on sellega asunud teadmatult pooldama midagi sunduslikku töö-teenistuse taolist, mis hiljuti oli kõne all ka Tallinnas wastawal nõupidamisel ja millest oli juttu meie lehe eelmises numbris.

Kokkuwõttes Järwamaa põllumeeste wastuseid ankeedile selgub, et põllumehed silmapilgul juurdlewad oma päewamuresid ja püüawad leida kainelt lahendusi. Ei wõi ütelda, et toodud moodused olekšid halwad ja neist wõiwad kaswada alused, millistel meil ehk ahakataksegi otsima wäljapääsu tööliste kriisist. Küsimuste lahendamiseks on saadud wastused kahtlemata tähtsad ja seetõttu on ka rõõmustaw, et ankeetlehele wastajaid wähemalt Järwamaalt on wõrdlemisi rohkesti.

J. Jaagumäele kokku 2 aastat.

Allkirjade wõltsija ja wanade postmarkide uute pähe kasutaja said karistada.

Wahastu mehi August Soower, endine Stramm, 34 a. wana, sai Rakwere ringkonnakohtus Paides 6. oktoobrli karistada 6-kuise wangimajaga tingimisi 3-aastase kaitseajaga selle eest, et ta l. a. märtsis wõltsis Gustaw Bachi allkirja 22-kr. dokumendil.

Nimelt palkas Soower Bachi oma autol kaitseliitlasi Wahastust Türile küüditama, mille eest pidi maksma 22 kr. Seda raha aga Bach ei saanud, kuigi Wahastu ükfikrühma kassast oli wastaw summa maksetud wälja ja Bachi allkiri olemas. Selgus, et Soower allkirja wõltsinud ja raha omastanud.

Esna noormehi Arnold Tomp, 22 a. wana, oli kohtus wastust andmas tarwitatud postmarkide puhastamise ja nende õigete pähe tarwitamise eest. Teda karistati 2-kuise wangimajaga tingimisi 2 aasta peale.

Paide elanikule Jaan Jaagumäele, kes mitmes wekslimõltsimises karistatud, määrati kõikide süütegude eest koostatult kaks aastat wangimaja.

Difteriidijuhtumeid Nõmküla Koigi algkoolis.

Lisaks difteriidijuhtumitele Tapal on neid esinenud mõned juhud ka Nõmküla walla Koigi algkoolis. Täieliku desinfektsiooni otstarbel suleti kool paariks päewaks.

Paide ei saa hambaarsti.

Ühishaigekassa kuulutusele tuli ainult üks wastus, ja sellegi saatja kadus.

Teatawasti juba mõnda aega walitseb Paides hambaarsti kriis, mida on püüdnud jõudumööda lahendada Paide ühishaigekassa, kuid kahjuks ei ole sellel heal soowil olnud suuremaid tulemusi. Ühishaigekassal on olemas üsna kenake krediit korraliku hambaarsti kabineti sisustamiseks ning umbes poolteist kuud tagasi awaldati ajalehtedes wastaw kuulutus. Üllatuseks tuli kuulutusele ainult üks järelepärimine ja sellegi saatja waikis peale wastuse saamist. Nähtawasti teda pakutaw koht ei rahulda.

Kuid olukorra üle kurdetakse praegu üsna tõsiselt ja — põhjendatult, sest praegune üksainus hambaarst ei suuda kuidagi rahuldada klientuuri. Seetõttu on olnud linnas kuulda etteheiteid ühele ja teisele asutusele, hambaid on käidud parandamas Tallinnas ja Tartus. Kuid see on ikkagi tülikas ja kulukas. Ja wäga paljudel ei ole selleks üldse wõimalusi.

Paistab, et siin peaksid küll ühishaigekassale minema appi ka maa- ja linnawalitsus. Wiimaselt ei ole tarwis mingit ainelist toetust. Piisab sellestki, kui nad aitaksid leida asjatundliku hambaarsti, kes oleks nõus wõtma koha wastu ka ühishaigekassalt awada kawatsetawas hambaarstimise kabinetis wõi siis asuma praktiseerima Paidesse. Ei paista tõenäolik, et siin wõiks teisel korralikul hambaarstil olla tööpuudust, kui ta leitud. Ei olnud tööpuudust lahkunud pr. Aarendil, ei ole seda ka nuel. Praeguse olukorra kestmine ei ole aga kuidagi loomulik, sest küsimus on selleks liiga suure rahwaterwishoidliku tähtsusega, et teda hoida nii surnud punktil.

Kauplusest wiidi labidaid.

Alliku wallas Käreweres elutsew Oskar Rahulo teatas politseile, et tema kauplusest on warastatud kaks kraawikaewamise labidat. Warguses süüdistab lähedal töötawaid kraawikaewajaid-wenelasi.

Mits tõsteti Paides õppemaksu.

Paide progümnaasiumis, gümnaasiumis ja kaubanduskoolis õpib umbes 40 protsenti Paide õpilast.

Wiimastel päewadel on Paides olnud kuulda etteheiteid wärskele maawolikogule ja kogu maawalitsusele otsuse puhul, millega tõsteti 10 kr. wõrra õppemaksu Paide progümnaasiumis, gümnaasiumis ja kaubanduskoolis õppiwatele Paide linnast päritolewatele õpilastele. Küsimuse selgitamiseks pöördusime maakooliwalitsusse, kust meile teletati lahkesti alljärgnewat.

Õppemaksu tõstmise küsimus 10 kr. wõrra Paidest pärit õpilastele oli muutunud paratamatuks. Seni toetas Paide linnawalitsus koolide ülalpidajat — Järwa maawalitsust — 1000 krooniga aastas, mis wõimaldas ka senikehtinud ühtlased õppemaksu normid. Siis teatas aga linnawalitsus, et ta ei saa enam toetada progümnaasiumi, gümnaasiumi ja kaubanduskooli, kuna temalt algkooli ülalpidamine nõuab küllaltki palju kulusid. Maawalitsus ei lugenud tekkiwat olukorda normaalseks ja jätkas linnawalitsusega läbirääkimisi, leides, et on teisigi wäikelinnu, kus linn teeb haridusalal weel suuremadki kulutusi. Nii näiteks Türi, kus awati kõigile lisaks isegi eragümnaasium. Läbirääkimiste tulemusena linnawalitsus nõustus lõpuks koole ikkagi toetama, kuid mitte enam endiselt 1000, waid ainult 500 krooniga.

Puudutades maa- ja linnaõpilaste wahekorda Paide progümnaasiumis, gümnaasiumis ja kaubanduskoolis, selgus, et neis koolides õpib umbes 40 protsenti õpilasi Paidest. Seega õppemaksu tõstmine Paide linnast pärit õpilastele surudab enam-wähem täita augu, mis tekkis linna toetuse ärajäämisega.

Järvamaalt ostetakse vilja.

Kaeru ja otri pakutakse rohkesti, herneid on aga wähe. — Wili tuleb korralikult kuiwatada ja puhastada, sest sellest oleneb ka hind.

Järwamaal toimub praegu wiljaost nii kahel rindel. Käesolewal nädalal osteti kaks päewa sõjawäele wilja Järwa-Jaanis ja üks päew Esnas. Eile oli wiljaostmine Paides ja täna Türil. Wiljasalw ostab täna wilja Wajangul.

Nagu selgub ostjate kõnelusest, on wilja pakkumine käesolewal aastal suur. Järwa-Jaanis tuli wilja kokku isegi nii suurel hulgal, et kõike ei suudetudki wastu wõtta. Eriti palju pakuti Järwa-Jaani ümbruskonnast kaeru. Samuti oli kaerapakkumisi rohkesti ka Esnas, kuna Paidesse oli kokku toodud eriti suurel hulgal otri. Herneid on aga käesolewal aastal wähe. Kaerakilost maksetakse põllupidajaile 18, odrakilost 16 ja hernekilost 28 senti.

Kokkutoodud wili üldiselt on kõrgewäärtuslik, mida wõib ütelda nii Riigi Wiljasalwele kui ka sõjawäele müüdawa wilja kohta. Kaalult on wili raske ja eriti hea on olnud tänawu Riigi Wiljasalwele ostetaw nisu. Kokkutoodud wiljast suurem osa on osutunud wastuwõtukõlwuliseks. Wastu wõtmata on jäetud wilja kõige enam seepärast, et kohaletoodaw wili on kuiwatamata ja lõõnud kohati isegi kopitama. Samuti on saadetud mõnede põllumeeste wili tagasi liiga suure lustete ja teiste wiljade sisaldawuse tõttu. Lisaks sellele on põhjustanud wilja tagasisaatmist liiga suur poolikute terade ja teinekord ka nõgiterade leidumine wiljas.

Põllupidajad peaksid pöörama tõsist tähelepanu wilja korralikule kuiwatamisele ja puhastamisele. Sellest oleneb mitte üksnes wilja wastuwõtmine wõi mittewastuwõtmine, waid suuresti ka wilja kaal ja seega hind. Kes põllumeestest tahab oma wiljast saada korralikku hinda, see peab hoolitsema, et wili oleks laimatult kuiwatatud ja korralikult puhastatud.

Tapa sõnumeid.

Tapa linna elanike arw kaswas.

Seoses kooliõpilaste linna kolimisega näitas Tapa linna elanike arw septembrikuu jooksul õige tugewat tõusu. 1. septembril oli linna aadresslauas registreeritud 1759 meesterahwast ja 1937 naisterahwast, kokku 3696 elanikku, ning 1. oktoobril 1798 meesterahwast ja 1972 naisterahwast, kokku 3770 elanikku. Sellega on elanike üldarw tõusnud kuu jooksul 74-wõrra. Sisse sõitsid kuu jooksul 76 m. ja 67 n., wälja 24 m. ja 28 n., surid 3 meesterahwast.

Ühine kalmistujutlus Tapa wanal surnuaial.

Eelolewal pühapäewal, 9. skp. korraldatakse Tapa ap.-õigeusu kalmistul õhtune jumalateenistus, kus jutlustawad õp. J. Gnadenteich ja preester E. Abnre. Hauad kaunistatakse küünlatuledega.

Prefekti karistusi.

Wiru-Järwa prefekt karistas Joh. Tänawat, 43 a. wana ja Maret Tänawat 42 a. wana, pärit Ambla wallast, Jäneda mõisast, kumbagi 10 kr. rahatrahwi wõi 10-ööpäewase arestiga selle eest, et esimene andis oma auto juhtimiseks isikule, kes ei omanud wastawat juhtimisluba ning teine juhtis Aegwiidu alewikus awalikul maanteel autot ilma juhtimisloata.

Aleksander Preeden, 55 a. wana, pärit Rakke w. S. Rakke külast, sai karistada 30 kr-rahatrahwi wõi 20-ööpäewase arestiga selle eest, et ta 10. sept. s. a. Rakke tuletõrje restorani ruumes ja restorani ees tänawal Aug. Kooliga kakles. Richard Hindrekus, 17 a. wana, sai karistada 30 kr. rahatrahwi wõi 20-ööpäewase arestiga selle eest, et ta 19. sept. ööst pani Lahu külas, J. Walliste talu õuel toime ulaka teo.

Türi uudiseid.

Põrand süttis põlema. Keskmädala hommikul süttis põlema Türi külje all Körgesaares Marta Kaaringule kuuluwa elumaja köögi põrand, mis läbi põles. Tule lewimisele suudeti piir panna koduste abinõudega. Tule läbi tekkinud kahju hindab omanik 100 kr. Hoone oli tule wastu kindlustatud k. s. „Talus" 1000 kr. eest. Tuli on alguse saanud pliidi alt wäljakukkunud põlewast turbatükist.

Lastewanemate komitee walis juhatuse. Keskkoolide ja eragümnaasiumi lastewanemate komitee oma esimesel koosolekul walis komitee esimeheks Eduard Soiltsi, sekretäriks õp. A. Seitami ja laekuriks pr. Saareste. 15. oktoobril otsustati korraldada eragümnaasiumi awamispidu koolimajas. Samal koosolekul wõeti wastu aasta-eelarwe ja tegewuskawa. Iga-aastane asjaline loterii otsustati ära pidada 29. jaanuaril. Seekord tuleb wäljaloosimisele rida wäärtuslikke wõite. Peawõiduks on kirjutuslaud.

Leiti hõbenuu. Wiljandi tänawalt leiti hõbetaskuuur.

Nakkushaigusi mõõdunud kuus. Septembri kestel registreeriti Türi terwishoiupiirkonnas 6 nakkushaiguse juhtumit, neist oli tüüfusse haigestumise juhtumeid 1, difteeriat 3, tuberkuloosi 1 ja suguhaigusi 1 juhtum.

Linna perekonnaseisuameti kuuarunne. Septembris registreeriti linna perekonnaseisuometis 3 sündi, kõik poeglapsed ja 1 surmajuhtum, suri poeglaps. Abiellumisi septembris ei olnud.

Laupäewal E. Draamateater Türil. Laupäewal kannab E. Draamateater Türil ette S. Kiedrzynski 3-waatuselise komöödia „Õnn algab homme".

„Tungal" korraldab suurejoonelise balli. Teatriseltsi „Tungal" korraldab 22. oktoobril tuletõrjeühingu ruumes suurejoonelise sügisballi. Ettekannetega esineb Tallinna Töölisteatri näitleja Ruts Baumann, peale selle esitab „Tungal" wäikese naljamängu.

Praegu on „Tunglal" ettewalmistusel Emil Wacheki 3-waat. naljamäng „Ahi", mis peale balli tuleb ettekandmisele.

Malewkond sai maadlusmati riide. Järwamaa spordiliidu poolt anti Türi malewkonnale maadlusmati riie, mis asetatakse peale maadlusmatile. Lähemal ajal algawad Türil raskejõustiku-kursused.

Särewerre eestujulikem karjalaut.

Meie lehe wiimases numbris oli juttu karjalaudatööde ratsionaliseerimisest ja Kuusiku katsejaama poolt teostatud uurimustest. Siinkohal olgu lisandatud, et Põllutöökojas on asutud otstarbekohase karjalauda wäljakujundamisele. Selle küsimusega seoses wastaw eriteadlaste komisjon teostas ringsõidu maal, et tutwuda wiimaseaja plaanide kohaselt ehitatud moodsamate karjalautadega. Komisjon wiibis ka Järwamaal, kust saadi rida häid muljeid.

Nagu selgub Põllutöökoja loomakaswatuse nõuniku mag. agr. A. Kiwimäe seletustest, on ta tegelike põllumeeste juures leidnud eeskujulikemaid ja praktilisimaid taluhooneid Türi konwendis J. Loo talus. Erilist tähelepanu wäärib siin taluhoonete paigutus, mida tuleb pidada ideaalseks. Sellisel hinnangul tuleb lähtuda eeskätt just sellest seisukohast, et taluhoonete paigutamisega ja loomahoonete sisustamisega on tehtud loomade eest hoolitsemine lihtsaks, kergeks ja minimaalset ajakulu nõudwaks.

Wäga heaks kujuneb aga ka Põllutöökoja esimehe agr. A. Fürima Palso talu karjalaut, millise sisustamine praegu weel käimas. Laut on ehitatud paari aasta eest ning erilist tähelepanu wäärimad siin just moodne wirtsahoidla, karjaköök, sõnnikuruum.

Eeskujulikem karjalaut tuleb aga Türi konwenti Särewere riigimõisa, kus see tahetakse ehitada walmis tulewaks suweks. Laut mahutaks 200 looma ja ta warustatakse kõige moodsamate ja otstarbekohasemate seadeldistega, mis rakendatawad ratsionaliseerimise seisukohalt meie oludes.

Kui arwestada seda, et Türi konwendi piirkonnas on Eesti esinduslikem ja moodsaim piimatalitus, ideaalsemad taluhooned ja tulewikus ka eeskujulikem karjalaut, siis tuleb Türi konwent seada Järwamaa konwentidest eksirinda. Peab aga kohe lisandama, et karjalautadegi alal on oodata ka Paide konwendis lähemas tulewikus rida olukorra paranemisi. Muide asub ka Järwa maawalitsus korraldama ja ratsionaliseerima oma talusid Mäos ja Aaweres. Paaril wiimasel päewal tutwusid olukordadega maawalitsuse majapidamistes agr. Ojamaa ja agr. Lipp, andes ühtlasi rea juhiseid, milliste najal asutakse siingi olukorda muutma ja majapidamisi ratsionaliseerima.

Prefekt jagas karistusi.

Wiru-Järwa prefekt karistas Johannes Tohu't, 41 a. wana, elukoht Wõhmuta wallas Keika külas, 30-kr. rahatrahwiga wõi 20-p. arestiga selle eest, et ta 21. septembril s. a. Järwa-Jaani alewikus walju häälega lärmitses ja kisas ning wäljendas roppe ütlusi Johan Unt'i, 45 a. wana, ilma kindla elukohata, praegu wahiall Paide wanglas, 40-kr. rahatrahwiga wõi 20-p. arestiga selle eest, et ta 6. septembril s. a. Järwa-Jaani alewikus Adele Hürdeni elukorteris walju häälega lärmitses, käratses, wäljendas kõlbluswastaseid ütlusi ja tungis ilma põhjuseta kallale korteriomanikule. Richard Nigul'it, 23 a. wana, elukoht Wõhmuta wallas Paistewälja külas, 2-kr. rahatrahwiga wõi 1-p. arestiga selle eest, et ta hoidis ja kandis keelatud relwa.

Kodanike pisipatte kohtust.

Albu walla elanik Emmi Reinjärw, 32 a. wana, sai 5. oktoobril Rakwere ringkonnakohtus Paides karistada 2-kuise wangistusega tingimisi selle eest, et ta 17. märtsil k. a. awaldas Albu walla waestelastekohtu wastu lugupidamatust wäljendusega, nagu ei aetaks kohtus asju erapooletult, waid wiina eest.

Anna walla elanik Johannes Unnuk, 42 a. wana, tunnistati süüdi Järwa wõlgadekorraldamise komisjonile waleteatete andmises oma talu seisukorra kohta ja karistati teda selle eest ühekuise arestiga tingimisi.

Alliku walla mehi Johannes Koit, 42 a. wana, oli 4. märtsil tunginud sõnnikuhanguga kallale Alliku walla makfudenõudjale, kui wiimane läks Koidu arestitud warandust, mille müük ei õnnestunud, walla esindajale üle andma, ja sai karistuseks 2 kuud wangimajja.

Abielupaar Eduard ja Anna-Elisabet Abnerid olid hakkama saanud waletunnistusega Rakwere ringkonnakohtus Rakweres, mille eest neid karistati, naist üheaastase wangimajaga, ja meest 8-kuise wangimajaga tingimisi.

Kiriklikke teateid.

Paide kirik. Pühapäewal kell 11 hommikul lõikuspüha jumalateenistus armulauaga. Solistid Ph. Adler (tenor), L. Prees (wiiul). Koorilaul. Jutl. õp. G. Pärli.

Anna kirik. Pühapäewal kell 11 hommikul kõstri jumalateenistus.

Järwa-Jaani kirik. Üleriigilise lõikuspüha puhul lõikuspüha jumalateenistus armulauaga ja laululehtedega. Waimulik kirjandus. Õp. Rosenstein. Kell 2 p. l. Järwa-Jaani põllumeeste seltsi korraldusel kontsertjumalateenistus. Solistid pr. Käärik — sopran, P. Laube — tshello, E. Kors — wiiul. Järwa-Jaani segakoor. Teenib õp. L. Walter. Laululehed.

Järwa-Madise kirik. Pühapäewal harilikul ajal lõikuspüha jumalateenistus. Laululehed, laulukoor. Õp. A. Wieckmann. Pärast jumalateenistust korjandus waeste heaks.

Wahastu kirik. Pühapäewal kell 11 hommikul lõikuspüha jumalateenistus laululehtedega. Õp. A. Kõiw.

Paide metodisti kirik. Pühapäewal kell 10 homm. ja kell 5 p. l. jumalateenistused. Alates esmaspäewast kuni 15. okt. igal õhtul noortenädala puhul kell 7 õht. jumalateenistused. Kõnelewad K. Wipp Tartust, õp. W. Ojassoo jt. Mängukoor. Laululehed. Laupäewal, 8. okt., kell 8 õhtul Ellaweres A. Väärti talus ja pühapäewal kell 7 õht. Udewa koolimajas palwekoosolekud. W. Ojassoo jt. Mängukoor. Laululehed.

Teadaanne.

Vastavalt kehtima hakanud uuele wekslíseadusele esitame kõik wekslid, mis peale 30. sept. 1938. a. välja antud, notarile protestimiseks wekslí tähtpäeval, mida palume erikulude ärahoidmiseks lahkesti silmas pidada.

Järvamaa Ühispank
Tapa Ühispank
Türi Ühispank
J.-Jaani Ühispank
Ambla Ühispank
Käru Ühispank
Koeru Ühispank
Põllumeeste Ühispank, Tapal
Ühispank „Toetaja“ Lehtses
J.-Madise Ühispank

Eesti Kindlustus A-s. „Polaris“
wajab Järwamaale
organisaatorit ja esindajaid
elu- ja tulekindlustuse alale. Teenistus- ja palgatingimuste kohta saab teateid kirjalikult ning suuliselt insp. A. Liiwilt, Wiljandi, Jakobsoni tn. 25-a.
Soowiawaldused kuni 15. oktoobrini s.a.

Teadaanne.

Eelmiste kuulutuste muutmiseks teatan, et autobused wäljuwad:
Tapalt — J.-Madisele kell 19.30 õhtul.
Aegwiidust — J.-Madisele kell 19.00 õht.
Tapalt — Paidesse kell 8.05 homm.
Kõik teised kellaajad jääwad endiseks.
Liinidepidaja A. Pärn.

Tapa linna
oktoobrikuu laat
peetakse ära
teisipäeval, 11. okt. s. a.
Tapa linnavalitsus.

Käesolewal sügisel awatawasse
Üisu karjatalitajate kooli
on alanud õpilaste vastuvõtmine.
Kooli wõetakse mõlemast soost isikuid alates 17. a. wanuselt, kel on 6-kl. algkooli haridus. Õpetus kestab üks aasta. Õppemaksu ei ole. Töö eest saawad õpilased tasu ülalpidamise kulude piirides.
Õppetöö algab 7. nowembril s. a.
Soowiawaldusi wõtab wastu ja lähemaid teateid kooli üle annab Üisu Piimandusinstituut, Üisu aq.
Üisu Piimandusinstituut.

Kõige soodsamalt tellite
igasugu
mööblit
A. ILMSALU
mööblitööstusest,
Turu t. 4 (kiriku wastas) Tapal. Alati müügil diiwaneid, kappe jne.

Wõtan endiselt
villu ketramiseks ja kangaid värvimiseks.
M. ADELHEID,
Paides, Turg 18.

Juhuslikult ära anda
käidawas kohas kauaaegne sissetöötatud
toiduainete äriruum.
Teat. Türil, Wiljandi t. 16, J. Rõuk.

Türil müüa jõeäärne ehituskrunt.
Teateid saab Türil, Paide tn. nr. 1, G. Aun.

Soowin osta
väikese maja
Tapa linna piirides. Teat. kirjal.: Narwa mnt. 8, Aljas. Tallinn.

Juhuslikult odavasti müüa
wäheldane
tõld- auto,
täiesti sõidukorras. Järwa Maawalitsuse poolt kontrollitud. Teat. K. Kohw, Türi, Mäeküla pk.

KINO „KALEV“ TAPAL
Reede, 7.—10. okt. s.a.
Suurfilm tulwil muusikat ja igatsust! Suurte sündmuste teosest
„Tango Notturno“
on armastuse unelmad, ta keerdkäigud, wõitlused ja ohwrid leidnud sõõraste haarawa wäljenduse, nagu me seda näeme wäga harwa.
Pola Negri ületab selles suurfilmis kõik seni loodud kujud.
2. Lisaeeskava.
Algused: ärip. kell 20, pühap. kell 16, 18 ja 20, esmaspäewal kell 19.

Eesti suurim soliidne kindlustus a/s. wajab
instruktorit ja esindajaid
Järwamaal. Wäljaõpe ja abistamine hanketööl kohapeal igal ajal seltsi inspektori poolt.
Kasutage juhust kõrwalteenistusena. Töö eest soliidne tasu. Kirjad hiljemalt 14. sk. „Järwa Teataja“ talitusse „Esindaja“ all.

Müüa
loodusilukult ilusas kohas, korras
asundustalu,
Kangaste, Ambla alewi lähedal, Räsna mõis. Talu suurus 23 tiinu. Põld ja karjamaa on ühes tükis. Põldu — 11 t., karjamaad — 6 t. Undismaad-heinamaad 6 t. Müügi kohta teateid saab Albu wallast, Orgmetsa külast, Kase talust R. Talkist.

KINDLUSTUS-A-S
OMA
Peakontor: Tartus, Riia 35.
Järwamaa inspektor W. Jõsma — Tapal Ambla m. 13
Järwamaa instruktor W. Wõlu — Esnas.

Kuulutamine „JÄRVA TEATAJAS“ on mitmekordselt tasuv.

Ühistegelik kindlustusselts
loowib
kaastöölisi Järvamaal.
Kaastöö seisab kinnis- ja wallaswarade elu- ja loomade kindlustustes ning kindlustusmaksude wastuwõtmises. Kaastöölistele maksetakse tasu kindel % rahalisest läbikäigust, kui töötatakse kõrwalteenistusena. Elukutselistele peale %% kindel palk. Soowiawaldused ühes elulookirjeldusega saata Paide, hotell „Grand“ „Kindlustustegelane“.

Kui olete uuustanud siis uuendage veel täna
Järva Teataja
tellimine
1. oktoobrist

Tapa linna tarwis kohe
majateenijat
wäiksemasse perekonda. Küsida: Eha tän. 3—1, Tapa.

Praegu on sobiwam aeg
kangaste värvimisele toomiseks,
et tagada tellimiste kiiret täitmist.
Samuti on praegu wiimane aeg
lasta vilte valmistada,
kuna hiljem tuleb tööstuse ülekoormatuse tõttu töö walmimise peale kauemini oodata. **Tellimiste suur suurdekasw kinnitab meie töö headust!**
F-ma „AMBOS“
Tapal, Lai tän. 7, telefon 32.

A.-s. „Ühiselu“ trükk, Tallinnas.